

6753

արիւն ՍԻՀՈՒՆ Մատենաւարի, քիւ 4

Վ. Ն. ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ՏՆՕՐԷՆ—ՈՒՍՈՒՑԻԶ

ՀԱՅ ԴՊՐՈՅԸ

1830ԻՆ, 1870ԻՆ ԵՒ 1920ԻՆ

Մանկավարժական Հանդեսայից
Թատերախոսող

ՏՊ. Կ. ՏՕՆԻԿԵԱՆ

ԹԱՐԻՔ ԷԼ ՆԱԶԻ

ՊԷՇԲՈՒԹ

1932

891.99

Ա-88

2011

897.99

Ա-88

ՀՐԱՏԱՐԱԿԹՆ. ԾԻՃՈՒՆ Մասեմաւարի քիւ. 4

Վ. Ն. ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ՏՆՕՐԷՆ—ՈՒՍՈՒՑԻԶ

ՀԱՅ ԴՊՐՈՑԸ

1830 ի ն . 1870 ի ն Ե՛ 1920 ի ն

*Մանկավարժական Հանկչսոցից
Թատերախումբ*

ՏԳ. Կ. ՏՕՆԻԿԵԱՆ

ԹԱՐԻՔ ԷԼ ՆԱՀՐ

ՊԷՅՐՈՒԹ

1932

59949-uk

2003

2721-72

ՎԱՀՐԱՄ Ն ԱՐԾԻՈՒՆԻ

ԳՐԱԳԷՏ, ՀՐԱՊԱՐԱՍԻՐ ԵՒ ՈՒՍՈՒՑԻՉ

Որ վարած է բազմաթիւ Ազգային վարժարաններու տնօրէնութիւնը եւ եղած է Ազգային գործիչ զանազան վայրերու մէջ: Եռուսաղէմի հանգուցեալ Պատրիարք Ամեն. Տ. Եղիշէ Ս. Արքեպիսկոպոս Դուրեանէ ստացած է ուսուցչապետական վկայական՝ ի վարձ իր երկարամեայ օգտուած պատշոնավարութեանց:

ՀՐԱՍԱՐԱՍԿԻՉԸ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

Ներկայ գործը մանկավարժական երկար եւ մասնագիտական հեղինակութիւն մը չէ, այլ փոքր քատերախաղ մը, որ կը ներկայացնէ Հայ դպրոցին մէկ դարու մէջ անցուցած երեք շրջանները:

Դժբախտաբար մեր վարժարանները այսօր ալ դեռ շատ հեռու են Եւրոպական դրութեամբ կրթական տիպար հաստատութիւններ ըլլալէ:

Ոչ ոք կը հետաքննուի անով. նոյն իսկ ազգային գերագոյն մարմինները, որոնք վերջին տարիներուն ամէն կողմ փցուն վիժաբանութիւններով կը զբաղին եւ լիաժեռ ամենեւին կենսական հարցը՝ ԿՐԹԱԿԱՆԸ, միակ միջոցը Հայ ցեղը անվրար եւ առոյգ պահելու:

Այս քատերախաղը կ'ընդունինք թէ դժուար է ներկայացնել, բայց պէտքէ ամպասնառ թեմ հանել կենդանի տեսարաններով արթնցնելու համար մեր քննադատ ժողովուրդը: Տեղի համեմատ կարելի է արարուածներէն մէկը զանց առնել օրինակ վերջինը, եթէ, մասնագիտական ըլլալով, ներկաները անկէ ախորժ չեն զգար:

16 Փետրուար 1931

Վ. Ն. Ա.

Աղեքսանդրիա

ԱՌՎՋԻՆ ԱՐԱՐՈՒԱԾԻՆ ԱՆՁԵՐԸ

- 1.— Արփիարեան Փիւմիւսեան ամիրաներ
- 2.— Ծառայ մը
- 3.— Մխար Կարպիս
- 4.— Նիկողոս պատուելի
- 5.— Մայր մը
- 6.— Զահանկիր հայր մը
- 7.— Հարութ սիկին մը
- 8.— Թրփախօս հայր մը
9. Արփիարեան ամիրային գավաս
- 10.— Տնես
- 11.— Տասնեակ մը մանրիկ տղաք

Ծանօթութիւն. — Այս արարուածին անձերէն իւրա-
հանջիւր իր հագուստները պէտք է կրէ, զոր հետեւութեամբ
կարելի է հայրապետ տուններէն:

ԱՌՎՋԻՆ ԱՐԱՐՈՒԱԾ

ՀԱՅ ԴՊՐՈՅԸ 1830 ԹՈՒԱԿԱՆԻՆ

ՏԵՍԱՐԱՆ Ա.

(Փիւմիւսեան Ամիրայի տունը սենեակ մը. անկիւնը
սեղ զառարան մը, գետինը ծաղկեցեկաւ զորդ, դուռը
ձառկուած միակտուր խոռո զարագոյրով ձեղունեան կայս-
րուած ոսկեգոծ փառաւոր Լամբար մը: Փիւմիւսեան եւ
Արփիարեան ամիրաները նստած են դեմդիմաց երկու թիկ
նաքոռի մէջ եւ չպոյս կը բաշեն: Անցքը տեղի կ'ունե-
նայ 1835 ին):

Արփիարեան Ամիրա. — Վա՛յ քիտի վա՛յ, սա մեր էս-
նաքներն ալ մարդ եղան տէ օրթա եղան: Ամիրա՛. գի-
տես՝ ի՛նչ ըրեր են. անցած օր Պատրիարքին են գա-
ցեր եւ պողոպեք են երեսին թէ՛ մենք առ ամիրաները
ալ չենք ուղեր. պէտք է քչես պատրիարքարանէն եւ
մեզ առնես քովդ, չէ նէ դուն գիտես... սանկ կ'ընենք
նանկ կընենք, ֆիլա՛ն, ֆիլա՛ն:

ՓԻՇՄԻՇԵԱՆ ԱՄԻՐԱ. - (Զարմացած եւ աջ ձեռնով պիտը բռնած)

— Է՛, չ'ըսե՞ս որ բաներնիս բուրդ է, Ամիրա՛, այդ մարդիկը կ'երեւի թէ փապուճնիս ձեռքերնիս պիտի տան և միլլէթին գործերէն դուրս պիտի նետեն մեզ վա՛խ, վա՛խ, ի՞նչ դարու հասանք:

ԱՐՓԻ. - Մեզ զո՛ւրս մի նետեն, ես կը ցուցնեմ ա՜նոնց (մատով կը սպառնայ), ճիւղերդ տնգամ չիսեպես ես անանկ մը կը խեղճեցնեմ անոնք. որ մէկ մըն ալ Պատրիարքարանին դուռը չեն տեսներ: (Ոսֆի ելլելով եւ սպառնալով) Ծօ՛, փապուճիս մարդիկը՝ դուք ո՞վ կ'ըլլաք որ մեզի դէմ կեցէք, քանի՞ փարա ունիք հեպերնիդ, որ երբ մեզի հետ կը չափուիք. խեղճերնիդ զուլանիդ կանչեցէք, հէ՛յ, մեզի Ամիրա կրսեն, մենք փաշաներն անգամ մատերնուս վրայ կը խաղցնենք, ուր մնաց ձեզի պէս պօշկէզէն սիւրթիւքները, վալլահ վաղը նամակ մը գրեմ վէզիրին և ամէնքդ ալ Անատոլու սիւրկիւն քշել կուտամ, ան ատեն կը հասկնաք մեր ուժը:

ՓԻՇՄԻՇ. - Զաթէն մինչև որ ատանկ բան մը չ'ընենք ազատելիք չունինք ադ սիւրիւ մը խենթերուն ձեռքէն: (Նոյն միջոցին ծառան նետ կը մտնէ ու Փիւմիւսեանի ուղղելով խօսքը):

— Ամիրա՛, մեր թաղին միւթարը եկեր ներս գալ կ'ուզէ, ի՞նչ հրաման ունիք, թողո՞ւմ:

ՓԻՇՄԻՇ. - (Արփիարեանին հարցնելով) — Ի՞նչ կըսես, Ամիրա, ականջը ծակ մարդ մըն է, կանչենք տեսնենք ինք ի՞նչ խեղճի վրայ է, հէմտէ աս արա միւթար.

ներն ու եասախճիները չոյելը լաւ բան է, անոնք ալ մեզի հետ կ'ըլլան և սա էսնաֆներուն հախէն աղէկ մը կուգանք:

ԱՐՓԻ. - Անոնք ո՞վ կ'ըլլան որ կ'ուզեն նէ թող մեզի հետ չ'ըլլան, վաղը ամէն բանէ կը զրկենք զերենք. միւթարին և եասախճիին պախշիչը չի տուի՛ր մի, հոգիներն ելաւ գնաց: Ամմա հեղ մը թող կանչէ տեսնենք: (Ծառային դառնալով)

ԱՐՓԻ. - Հայտէ գնա կանչէ թող գայ: (Ծառան կը մեկնի եւ նետ կ'առաջնորդէ կարճ հասակով եւ երկայն վերարկուով ծեւ միւթար՝ ուղուցուղ կարպիս):

ՈՒՂՈՒՐՍՈՒԶ ԿԱՐՊԻՍ. - (Գեսնումած բարեւով մը)

— Բարե՛ Զեզ, ամիրաներ, Ոստուած երկար կեանք տայ Զեզի, զաւակնիդ, ընտանիքնիդ, գերդաստաննիդ պահէ, պահպանէ:

ՓԻՇՄԻՇ. - Ամէ՛ն, Կարպիս ամէ՛ն, լեզուիդ տակը բան մը կայ, այսօր կ'երեւի կարեւոր գործի մը համար եկեր ես, հրամայէ, նստէ: Ի՞նչպէս ես, աղէ՞կ ես, հանըմդ ի՞նչպէս է, տղա՞քդ, փարա կը չահի՞ս:

ԿԱՐՊԻՍ. - Փա՛ռք Աստուծոյ ողջ ենք և Զեր շնորհիւ կ'ապրինք:

ԱՐՓԻ. - Կարպիս, աղէկ միտքս ինկաւ, քեզի բան մը պիտի հարցնեմ, բայց չիտակը պիտի ըսես, էսնաֆներուն Պատրիարքին երթալէն խապա՞ր ունիս, երեկ գացեր երկու սահաթ Սրբազանին գլուխը ուռեցուցեր են, ի՞նչ է նպատակնին գիտե՞ս:

ԿԱՐՊԻՍ. - Ի՞նչ գիտնամ, Ամիրաներ, մեր ճահիլնե-

ըր կամաց կամաց դիմէ կ'ելլեն, սակայն բան մը բռն՝
յանցանքը ձեզի պէս մեծափառ ամիրաներուն է որ աղ-
ու որ դաս մը չէք տար իրենց. հէիէ մէկ երկու քին դու-
խը ճգմեցէք, նաչեցէք միւսները ինչպէս տեղերնին կը
նստին:

ՓԻՇՄԻՇ. — Իրաւունք ունի, մեր կարպիսը (Գլուխը
տարմելով):

ԱՐՓԻ. — Կարպիս, ատ ամէնքը պիտի բռնենք, սա-
կայն ժողովուրդը ինչ կ'ըսէ, ինչով անոր սիրտը
չահելու է, որ էսնափնեքուն հետ չմիանայ:

ԿԱՐՊԻՍ. — Ինչէն կը վախնաս, ամիրա՛, մեր ժո-
ղովուրդը ոչխարի պէս է, որ կողմը քաշես հոն կ'եր-
թայ, միայն թէ երբեմն բաներ մըն ալ բռնելու է իրեն:
ՓԻՇՄԻՇ. — Ինչ բան. ինչ բնչու է:

ԿԱՐՊԻՍ. — Էսնափնեքուն աղաքը ետքամաղու-
թեան իրենց ծնողքներուն պէլա եղած են. մեր թա-
ղին մէջ տուն չիկայ որ ինծի չի դանդաւոր. Եւ Կարպիս
աղա, աղաս ինչ բռնենք ամէն օր դաւաթ, պիտի կը
կոտրէ, մօրը սիրտը կը հառցնէ, դպրատուն մը ըլլար
ղրկէինք: Ամէն օր անպակաս են ինծի գիւղերը. ես
ալ անոնց կը պատասխանեմ թէ՛ ազգը փարա չ'ունի,
վարժապետները ապրուստ չ'ունին, տէրուէրները ժա-
մանակ չ'ունին և հարուստները գուր չ'ունին:

ԱՐՓԻ. — Ատ տեղը աւելցիր, Կարպիս, հարուստնե-
րը ըսելով մեզի ըսել կ'ուզես, անանկ չէ՞, բայց ամբող-
ջները ե՛րբ չեն նայիր եկեղեցիին ու աղքատին. տունեք
նիս բաց չէ՞ ամէն անօթիներու և մութարցիկներու, ալ
ինչ բռնենք, զացանիս եղածը ժողովուրդին տանք,

ետքը մենք ինչ բռնենք:

ԿԱՐՊԻՍ. — Ո՛ղջ ըլլաս. Ամիրա՛, չէ՛, ես ատանկ
չ'ըսի ամիրաները եթէ չ'ըլլան, այս ազգը խեղճու-
թեան մէջ պիտի կորսուի, ո՛վ կ'ուրանայ ձեր բարիք-
ները, սակայն եթէ սանկ դպրատուն մըն ալ բանաք
կեղծուն թաղի մը մէջ, շատ լաւ կ'ըլլայ, թէ՛ աղաքը
քիչ մը բան կը սորվին, թէ՛ ծնողքները գոն կը մնան
և թէ էսնափնեքը ձեր կողմը չահած կ'ըլլաք, իրենց
աղոց վարժատուն երթալը տեսնելով ձայներնին կը
կարեն, այս մարդոց երբեմն կրճօն պէտք է, որ ամբը-
նան և տեղերնին հանդիստ նստին:

ՓԻՇՄԻՇԵԱՆ. — (Ենդալով) Աղէկ բոթի, Կարպիս,
դպրատուն մը բանալու համար ինչ պէտք է:

ԿԱՐՊԻՍ. — Ինչ պիտի ըլլայ, խոշոր սենեակ մը և
մէջն ալ տիրացու պատուելի մը, որ Սաղմոս, Աւետա-
բան և Նարեկ կարդացնէ մանուկներուն:

ՓԻՇՄԻՇԵԱՆ. — Ասկէ դիւրին ինչ կայ, ես մեր
խանին վերի սենեակը տուի, վաղուքնէ սկսեալ դուն
չօճուխները հաւաքէ և պատուելի մըն ալ ճարը հայէ,
մեղք են ազգին զաւակները, սօխախնեքը թող չի պը-
տըտին:

ԱՐՓԻԱՐԵԱՆ. — Ես ալ տիրացու վարժապետին տո-
սականը կուսամ, եղաւ պնաց, ալ բան մը կուզես
Կարպիս:

ԿԱՐՊԻՍ. — Զեր ողջութիւնը Ամիրա, եթէ կուզէք
եւ հիմա կերթամ տիրացու Նիկողոսը հոս կը կտնչեմ,
չատ աղէկ վարժապետ է, խելօք, Աստուածափախ, նա-
մուսլու և բանցէտ, քերականութիւնը կըլլամ է, Աստ-

ուածաբանութենէ ալ կը հասկընայ, թա՛մ մեր ուղած մարդը, ձայն մը ունի ուր պիւլպիւլի պէս է, աղէկ չարական կը կարգայ և կը սորլեցնէ, մեր տղաքը քառասուն օրէն կատարեալ տիրացու կ'ընէ:

ԱՐՓ. և ՓԻՇՄԻՇԵԱՆ. — (Միաբերան) Աղէկ, աղէկ, կարպիս աղա, գնա հիմա հոս կանչէ, ամականին փազարլըխը ընենք լմնցնենք:

ԿԱՐՊԻՍ. — Շատ աղէկ, մնացէք բարով, (զուրմ կ'ելլէ):

ԱՐՓԻԱՐԵԱՆ. — Աֆէրիմ կարպիս, տեսար մի հիմա խելացի մարդը, մեզի ճամբայ ալ ցուցուց՝ էսնաֆ օլաճախներուն ձեռքէն ազատելու համար, վաղը ես Պատրիարքին կ'ըսեմ որ եսաախճի պաշի ընէ զինքը, ասանկները միշտ մեր գործին կուգան, քանի մը ոսկի աւելի պախշիլ տուր ձեռքը, որա սրա տունդ հրաւիրէ, ճաշ կերցուր, և տես թէ ինչպէս քեզի կը ծառայեն:

ՓԻՇՄԻՇԵԱՆ. — Անանկ է եա, ես քեզի չ'ըսի՞, խաֆայի աէնկ մարդ է, միայն թէ քիչ մը կեղծաւոր է, ան ալ որու հոգը, մեր գաղտնիքները իրեն չ'պիտի յայտնենք եա՛, ո՛րքան կ'ուզէ թող երկելեաութիւն ընէ, Հ. Ի. Բ. Ամիրա՛, մինչեւ որ անոնք գան, երթանք քչիկ մը ճաշ ընենք, ետքը նորէն երկար երկար կը խօսակցինք:

ԱՐՓԻԱՐԵԱՆ. — Բէք աղէկ, երթանք:

(Վարագոյրը կիջնէ)

ՏԵՍԱՐԱՆ Բ.

(Արփիարեան, Փիւմիսեան, Ամիրաներ ուղուրսուզ կարպիս եւ Նիկողոս պատուելի):

ԿԱՐՊԻՍ. — Կրկին բարեւ՛, Ամիրանե՛ր, ահա մեր տիրացուն բերի:

ՆԻԿ. ՊԱՏՈՒԵԼԻ. — (Դեմամաճ խոնարհութեամբ): Ծառայ եմ, Ամիրաներ: Դեճապէս շնորհակալ եմ որ զիս կանչած էք, (ոսփի վրայ ձեռնամաճ կը կանգնի):

ԱՐՓԻԱՐԵԱՆ. — Բարի եկար, կարողա՛, հրամայէք: Ասո՛ է ըսած պատուելի:

ԿԱՐՊԻՍ. — Այո՛, ինքն է:

ՓԻՇՄԻՇԵԱՆ. — (Վերէն վար չափելով պատուելին) Տիրացու, ասկէ առաջ ու՞ր վարժապետութիւն ըրած ես:

ՆԻԿՈՂՈՍ. — Մայր Եկեղեցիի Դպրատունը հինգ տարի, Սամսոն երկու տարի և Պուրսա վեց տարի, ամէնը տասներեք տարի:

ԱՐՓԻԱՐԵԱՆ. — Աղէկ, ի՞նչ գիտես նայինք, հէնտէսէ, բախամէ, ճողորֆի՛սէ կը հասկնա՞ս, Սաղմոսը կրնա՞ս լաւ թէրճիւմէ ընել, ձայնդ ինտո՞ր է, շարական. մեղեդի, ֆիլան գիտե՞ս:

ԿԱՐՊԻՍ. — Ամէնը թամաճ է, Պատրիարքն ալ կը ճանչնայ զինքը, ես կ'երաշխտուրեմ, ամէնքս ալ գոհ պիտի ձգէ:

(Փիւմիսեան այս միջոցին չալուխը կը լեցնէ, զոր վառելու համար տիրացու Նիկողոս վառարանին կազմը կը վա-

գէ. փոքր ունեցիով մը խոռոչ կրակ մը կը բեռն ու կը գետեղէ Ամիրային ծխախոտին վրայ) :

ՓիՇՄԻՇԵԱՆ. — Ապրիլս, տիրացու, ապրիլս, հիմա բա՛ն տեսնենք, ամսական ի՞նչ տանք քեզի նէ կրնաս ապրուիլ, ընտանիք և զաւակ ունի՞ս :

ՆԻԿՈՂՈՍ. — Ծառայ եմ, Ամիրաներ, կին մը և երկու զաւակ ունիմ, գուք գիտէք, ի՞նչ կ'ուզէք ան տուէք :

ԿԱՐՊԻՍ. — Մեծաշուք ամիրաներ, եթէ կ'ուզէք, կարճ ըլլալու համար ես գումար մը որոշեմ, տիրացուն ընտանիքի տէր է, եթէ ամսական ստնկ չորս մէծիւս մը տաք, գէշ չ'ըլլար, գոհ կը մնայ և ձեր արեւշատութեան համար կ'աղօթէ :

ԱՐՓԻԱՐԵԱՆ. — Տուի գնաց, չաբաթը երկու անգամ ալ մեր տունը կը ճաչէ և մեր աշխանայէն կերակուր կը դրկուի իր տունը :

ՆԻԿՈՂՈՍ. — Ծաւնկի գալով եւ Ամիրաներուն ոտները համբուրելու պէս ընելով, Ո՛ղջ մնաք, Ամիրաներ. Աստուած երկայն արեւ ու կեանք տայ ձեզի, ի՞նչ պէս որ գուք ինծի գլխացիք, անանկ ալ Արարիչը ոգործի և բիւր բարիք տայ ձեզի :

ՓիՇՄԻՇԵԱՆ. — Կարպիս, հայտէ, քեզ տեսնեմ, տար տիրացուն և անմիջապէս գործի սկսեցէք, մենք ալ օր մը կուգանք Ամիրային հետ և վարժատունը կը պարտինք :

ԿԱՐՊԻՍ. — մնացէք բարով :

ՆԻԿՈՂՈՍ. — (Ամիրաներուն առջեւ երկու անգամ խոնարհելով) Ծառայ եմ . . . : (կը մեկնեն) :

ԱՐՓԻՆ. — Ահա եղաւ գնաց, հիմա ես ելլեմ երթամ պատրիարքին քով, անոր ալ այս բարի աւետարար տամ և միասին խորհինք թէ ի՞նչ պիտի ընենք էսնաֆներուն :

ՓիՇՄ. — Շատ աղէկ կ'ըլլայ, ես ալ հետդ կուգամ, իշալլան յոյժանակը տարինք նորէն, հոգդ չ'ըլլայ :

(Երկուքը միասին դուռն կ'ելլեն)
(Վարագոյրը կ'իջնէ)

ՏԵՍԱՐԱՆ Գ.

(Տեսարանը կը ներկայացնէ պարագ տան յը, գետինը փսիաք եւ 15-20 բազմոց (միներ) իրարու փոքր տանում : Իւրաքանչիւր բազմոցի առջեւ մէյմէկ սաղմոս կամ ժամագիրք : Զակասք երկու հըն թիկնաքոռ, որոնց վրայ նստած են մըքաւ Կարպիս եւ տիրացու Նիկողոս : Թիկնաքոռներէն մեկուն փոքր կախումս են երկայն շըպուխ մը եւ ուռիկ նայս մը) :

(Մայր մը եօթը տարեկան տղամը ձեռքը բռնած եւ ամէլոս փայլելով). —

— Բարե՛ւ Կարպիս ագա, բարեւ պատուելի, աղաս բերած եմ վարժատուն չ'ընելու, ահա ձեզի կը յանձնեմ, ի՞նչ անելիք ուրիշ ինծի : Ի՛նչ մը հեգարան,

քիչ մը սաղմոս, տաղարան եւ քիչ մըն ալ բախամ, կը բաւէ, տասը տարու եղածին պէս հետո չարչը պիտի տանիմ, ինչ ընեմ, կարպիս աղա, ժամանակները նեղ են, մէկ հոգիին աշխատանքը չի բաւեր ընտանիքին:

ԿԱՐՊ. — Անանկ է, քոյրս, անանկ է, գացէք աղօթեցէք Արփիարեան եւ Փիշմիչեան ամիրաներուն համար, որ այս դպրատունը բացին, չէնէ ձեր զաւակներուն վիճակը շատ գէշ պիտի ըլլար եւ անուս, փողոցները պիտի պալտէին:

ՆԻԿՈՂ. — Հոգ մի ընեք, մայրիկ, ես անոր թէք պիտէն կուտամ եւ քիչ ժամանակէն ժամու աղուոր տիրացու մը կ'ընեմ: Տղա՛, գնա սա մինտէրին վրայ նստէ:

ՄԱՅՐԸ. — Ո՛ղջ ըլլաք, մնաք բարո՛ւ:

ՀԱՅՐ ՄԸ. — (Զորս զաւակով միասին)

— Բարե՛ւ, կարպիս աղա, չօճու գլարըմը կէթիրտիմ մէքտէպէ գօմաղա, իշտէ սիղէ թէսլիմ, նասրլ պիլիրսէնիդ, էօյլէ եսփրնըդ, էթի սիղէ, քէմիյի պիղէ, օխուտուն ատամ օխուսլար, պէնիմ կիպի օլմասընլար:

ԿԱՐՊ. — Աղբար, դուն ո՞ր տեղացի ես:

ՀԱՅՐԸ. — Աղա, պէն էրմէնիճէ պիլմէմ, էն պէօյիք գապահաթըմ օտուր, ֆագաթ նէ շարէ, գայսէրիլիմ, պիլիմ մէմլէքէթտէ էրմէնիճէ պիլէն եօգ տուր, հէփ թիւրքէ:

ՆԻԿՈՂ. — Փէք էյի, փէք էյի, սէն մէրադ էթմէ կէթ, պէն լաղըմ օլանը եսփարըմ:

ԶՐՀԱՆԿԻՐ ՀԱՅՐ ՄԸ. — (Գուրսէն պօսալով եւ երկու սղաքը ներս հրելով)

— Հայտէ նե՛րս, դպրո՛ց, չունչանորդիներ, ես ի՞նչ. ձգենք որ մինչեւ իրիկուն չուներուն ետեւէ՛ն վաղէք, կամ պոսթանին տօյա՞պր դարձնէք: Հայտէ՛, տակէ ետքը համար պէտք է սովորէք, մեզի պէս դուք ալ աւանակ մի ըլլաք: Հայտէ՛, կ'ըսեմ, սո՛ւս, ձայներնիդ կտրեցէք, ա՛յ կ'օգտէ ի՛նչ մօրերնուդ սիրտը հատցուցիք: Պատուելի՛, ի՞թէ քեզի երկու եարամազ, ո՛ր զածիդ պէս թէրպոյ՛լ ըրէ, ասկէ ետքը մենք չենք տէրերնին, դո՛ւն ես:

ԿԱՐՊ. — Շատ լա՛ւ, զաւակս, դուն ձգէ, գնա, մենք կ'ընենք ի՛նչ որ պէտք է, գացէք տղաք, սա մինտէրներուն վրայ նստեցէք:

ՀԱՐՈՒՍՏ ՏԻԿԻՆ ՄԸ. — Բարե՛ւ ձեզ:

ԿԱՐՊ. — Բարե՛ւ հանրմ:

ՏԻԿ. — Աղաներ, մանչս դպրատունը բերած եմ. իրա՛ւ, անառակ է, բայց խելացի է: Քիչ մը նազիք ըլլալուն, կ'ուզեմ որ պատուելին շատ չի պատժէ, ի՛նչ ընենք, մէկ հատիկ զաւակնիս է, Աստուած ամէնքը առաւ, ասիկա մնաց: Կ'աղաչեմ, պատուելի՛, շատ չի սեղմես, թող տուր որ երբեմն դուրս ելլէ ու նորէն գայ տեղը նստի, ես քու պախչիչըդ կուտամ, լաւ նայէ տղուս:

ՆԻԿՂ. — (Պալսիբի խոստացումէն ուրախացած)

— Շա՛տ աղէկ հանրմ, շա՛տ աղէկ, ուզածէդ է՝ վէլ կը նայիմ, պէտք ըլլանէ կը քնացնեմ ալ, գիրկս կը պառկեցնեմ, դուն բնաւ հոգ մի՛ ընիր:

ՏԻԿ. — Շնորհակալ եմ, մնաք բարո՛վ:

ՆԻԿՂ. և ԿԱՐՊ. — Երթաք բարո՛վ:

ԱՐՓԻԱՐԵԱՆ ԱՄԻՐԱՅԻՆ, ԳԱՎԱՍԸ. (Տասը հղի միասին ներս բերելով) — Ասոնք ամիրան զրկեց և ըսաւ որ թող ներս տանեն, ես զիբենք կը տեսնեմ:

ՆԻԿՂ. — Փէք աղէկ, էֆէնտիմ, փէք աղէկ, ամիրային կամքը զլխուս վրայ, դուք ալ գացէք նստեցէք, տղա՛ք:

ԿԱՐՊ. — Է, ամիրացո՛ւ, իշթէ բաւական տղայ եղաւ, ես կ'երթամ, դուն պէտք եղածը ըրէ, նորէն կուգամ, միայն թէ զէնկիններուն տղաքը զատ տեղ մը նստեցուր, անոնցմէ մեզի կուտ կ'ելլէ:

ՆԻԿՂ. — Շա՛տ լաւ, Կարպիս աղա, ես այդ բաները արդէն գիտեմ. «Ձէնկինէ տօգան, զիւկիրտէ սագընտա կէջ» կ'ըսէ թրքերէն առածը. մենք ալ առոր համեմատ ամիրաներուն և հարուստներուն զաւակներուն աղէկ պէտք է նայինք, որ փոքրնիս կշտանայ:

ԿԱՐՊ. — Ապրի՛ս, քեզ տեսնեմ, ողջ եղիր:

Վարացոյր

ՏԵՍԱՐԱՆ Դ.

(Տիրացու Նիկողոս Էլ աւակերեցները բազմոցներու վրայ նստած; Տիրացուն չպոխ կը փաշէ եւ կը մնափէ. իսկ հղի կը խօսակցին):

ՆԻԿՂ. Յանկարծ արթննալով. — Է՛յ, տղաք, ոտքի ելէ՛ք տեսնեմ, ժամը քանի՞ն է:

(Տղաք ապուռ ապուռ իրարու երես կը նային)

ՆԻԿՂ. — Չգիտէք ա՛, հապա հաց ուտել գիտէ՞ք: Առէք համարները ձեռքերնիդ տեսնեմ, բացէք Սաղմոսի Ա. գլուխ, Ա. համար. «Երանեալ է այր»:

ՏՂԱՔ. — (Ամենքը միասին) Երանեալ է այր:

ՆԻԿՂ. — «Որ ո՛չ գնաց ի խորհուրդս ամբարշտաց»:

ՏՂԱՔ. — Որ ո՛չ գնաց խորունկ ամպարը,

ՆԻԿՂ. — Վա՛յ չարածըճիներ, խորունկ ամպար չէ, ի խորհուրդս ամբարշտաց, ըսէք:

ՏՂԱՔ. — Ի խորհուրդս ամբարշտաց:

ՆԻԿՂ. — «Ի ճանապարհի մեղաւորաց նա ո՛չ եկաց»:

ՏՂԱՔ. — Ի ճանապարհի մեղաւորաց նա ո՛չ եկաց:

ՆԻԿՂ. — «Եւ յաթոռս ժանտից ո՛չ նստաւ»:

ՏՂԱՔ. — (Ամենքը մեկ նստելով) Եւ աթոռը ժանտից նստաւ:

ՆԻԿՂ. — Ծո՛, ձեզի ո՞վ ըսաւ որ նստիք:

ՏՂԱՅ ՄԸ. — Պատուելի, աթոռը նստաւ կ'ըսէ, մենք ալ աթոռ չ'ըլլալուն համար մինտէրին վրայ նստանք:

ՆԻԿՂ. — Ո՛չ, սխալ է, դուք չէք որ պիտի նըս-

տիք ելիք, նայի՛մ, Ըսէք. — Ճերանեալ է այր որ ոչ
զնաց ի խորհուրդս ամբարշտաց, ի ճանապարհի մե-
ղաւորաց նա ո՛չ եկաց, եւ յաթոս ժանտից՝ ո՛չ նրա-
տաւ » :

ՏՂԱՔ. — Շուարած) Երանեալ է այր... որ ո՛չ
զնաց... ի խորհուրդս

ՏՂԱՅ ՄԸ. — Պատուելի, աս տղան ինչի կը զարնէ,
դուն մեղաւոր ես կ'ըսէ, աթոռէն վար ես ինկեր :

ՆԻԿՂ. — (Գաւազանը ձեռքը nsֆի ելլելով) Ո՞վ է
նայիմ այդ գարշելին :

ՏՂԱՅ ՄԸ. — Սարդիսն է :

ՆԻԿՂ. — Առ քեզի հատ մը որ չի սատկիս. (ձը-
պոսով աւգամ մը, կը զարնէ Սարգիսի nsֆերուն) հիմա
նստէք նայի՛մ, չո՛ւտ, պտոկեցէք տեղերնիդ ե քնա-
ցէք, քիչ մը հանգստանանք, վերջը համարնիդ կը
չարունակենք :

(Տղաք կը պտոկին եւ կը սկսին գիւրս հրմսկել)

ՆԻԿՂ. — Ծո՛ւ, խայտառակներ, դեռ կը շարժի՞ք,
քնացէք նայի՛մ : (Մեկ քանի հասի կոնակին կը զար-
նէ եւ կ'երբայ իր քիկնաքոռին վրայ ինն ալ մտափե-
լու) :

ՏՆՏԵՍԸ. — (Մեկ քանի վայրկեան ետք վազելով)
Պատուելի՛, պատուելի՛, ամիրաները կսեղան, չո՛ւտ
ելիր. փողոցէն անցան, հիմա ուր որ են ներս կը
մտնեն :

ՆԻԿՂ. — (Տեղէն ցաւելով) Վա՛յ անպիտան, հի-
մա ինչ պիտի ընենք, աս լակոտներն ալ քնացան,
արթնցնելու է, ուրիշ ճար չի կայ : (Ոսով կը զարնէ մեկ

երկուքին) ելէք տէ, չուտ ելէք, մարդ կուգայ, հերի՛ք
պտոկիք : Վա՛յ (զոռալով) նզովից արժատ. Յովնան
մարդարէին քունն է, ի՛նչ է, ծո՛ւ, ելէք կ'ըսե՛մ ձեզի :

ՏՂԱՔ. — (Ոսնելով եւ աչքերին շփելով) Պատուե-
լի, մեղա՛յ, ա՛լ չենք ըներ, խելօք կը կենանք :

ՆԻԿՂ. — Լա՛ւ, հիմա շիտակ ե քարի կեցէք :

(Երկու ամիրաները՝ Արիքարեան եւ Փիւմիճեան՝
նետ մտնեն) :

ԱՐՓԵԱՆ. — Բարե՛ւ պատուելի, ի՞նչոր ես նա-
յինք, աղէ՛կ ես, տղաքդ ի՞նչոր են, բան պիտոր
սորվի՛ն :

ՆԻԿՂ. — Ծառայ եմ ամիրայիս, աղօթող եմ ձեր
թանկագին առողջութեան համար. ամէնքն ալ աղէկ
են, ձեր աշխատութիւնը պարապը չպիտի երթայ,
չնորհքով տիրացու ձայնաւորներ պիտի ըլլան ե ազ-
գին պատիւը պիտի աւելցնեն :

ՓԻՇՄԻՇ. — Աֆէրի՛մ, զաւակներս, սա մանչը
ի՞նչ գիտէ (մասովը տղայ մը ցոյց տալով), ճէ՛մ կրնա՞յ
ընել, հիսապի մէջ ի՞նչպէս է :

ՆԻԿՂ. — Հրամանք էք, թէ ե տակաւին թուաբա-
նութեան դաս չեմ տուեր, սակայն կարծեմ կրնան
հաշիւ ընել :

ՍՐՓԻՍՐ. — (Մշակերտի մը մասով ղալելով) Ե-
լիր տղաս նայի՛մ, հարուստ ըլլա՞լը աղէկ է թէ աղքատ
ըլլալը :

ՏՂԱՆ. — Աղքատ ըլլալը :

ՓԻՇՄԻՇ. — Ինչո՞ւ համար :

ՏՂԱՆ. — Անոր համար որ հարուստ ըլլասնէ միշտ
պիտի տաս, իսկ եթէ աղքատ ըլլաս՝ կ'առնես ու
կ'առնես, ճէպդ չուտ մը կը լինայ :

ԱՐՓՆ.— Փիւմիսեանին ուղղելով խօսքը Ամիրա՛,
կը լսես ի՞նչ կ'ըսէ, ասիկա մեր փարթիէն է, մեզի
ազո՞ւոր խրատ կուտայ: Խեղացի լակոտի մը կը նը-
մանի: Ծո՛, դուն որո՞ւն մանչն ես:

ՏՂԱՆ.— Փողտուկենց տայի կարապետին տղան,
ՓիՇՄիՇ.— Հայրդ ի՞նչ դործ կ'ընէ:

ՏՂԱՆ.— Պալըզճի է, աղէք պալըխներ կը ծախէ,
ՓիՇՄիՇ.— Մէկ օխտ պալըխը քանի՞ կը ծախէ:

ՏՂԱՆ.— (Քիչ մը մտախառն) Հարուստներուն քը-
սան զրուշի, իսկ աղքատներուն 100 փարայի:

ԱՐՓՆ.— Ինչո՞ւ համար ատանկ:

ՏՂԱՆ.— Հարուստներուն փարան հէլալ է, կ'ընէ,
աղքատներունը՝ հարամ: Հարուստը պօլ պօլ կը վաւ-
տըկի ու կ'ուտէ, իսկ աղքատը մինչեւ որ տասը փա-
րայ կը շահի, հոգին բերանը կուգայ:

ՓիՇՄիՇ.— (մեկուսի) Հիմակուրնէ մօրը մանածը
ծախած է, ո՞վ գիտէ վաղը ի՞նչ պիտի ըլլայ, սատանի
ձագ կը նմանի: (Գրպանէն ոսկի մը հանելով) Ա՛ս
նայիմ, պապայիդ տուր քեզի ձեռք մը հագուստ թող չի-
նէ, նայէ որ միշտ ասանկ առթուն ըլլաս և բան սով-
րիս, մեծնաս նէ քեզ քովս կ'առնեմ:

ԱՐՓՆ.— Ատանք բան չ'ըլլար, կօշիկին փարան
ալ ես պիտի տամ, առ ոսկի մըն ալ ինձմէ: Հայրդ նոր
գունտուրա մը թող գնէ: (Խօսքը տալով Նիկողոսին
ուղղելով) Մնաք բարո՛ւ, պատուելի, աղէք տիրաթ
ըրէ գործիդ, առ սա հինգ ոսկին ալ և վարժապետի
մօռ էնթարի մը կտրէ. ուրիշ բանի մը պէտք ունե-
նաս նէ քովս եկուր:

Նիկղ.— Երթաք բարո՛ւ, բարեբախտներս, Աստը-
ւած մէկ օրերնիդ հազար ընէ: (Դառնալով տղոց կողմը)
հիմա տէսա՞ք ի՞նչ աղէկ բան է եղեր դպրոց դալը և
համար առնելը. ամիրաները ձեզի հաւանեցան և պախ-
չիչ պիտի տան, հա՛ ձեզ նայիմ: աշխատեցէք ասկէ
ետքը: Կէս օրին երբ տուն երթաք, ձեր մայրերուն
ըսէք որ ասկէ ետքը, ցերեկի ճաշը միասին զրկեն և
ինձի ալ բաժին դնեն, ամա ազո՞ւոր և համով կերա-
կուր ըլլալու է:

ՏՂԱՅ ՄԸ.— Պատուելի՛, քիւլպասթի՞ն չատ կը
սիրես թէ խաշլաման. մայրիկս աղէկ քէպապ կ'եփէ:

ՈՒՐԻՇ ՏՂԱՅ ՄԸ.— Իմ մայրիկս ալ հանըմ
պուտու կը չինէ:

ԵՐՐՈՐԴ ՄԸ.— Խաւիծին պէս համով կերակո՞ւր
կայ. մայրիկս ամէն շաբաթ կը չինէ:

Նիկղ.— Օ՛՛՛, աղէկ, աղէկ, քիւլպասթին ալ
լաւ է, խաշլաման ալ, հանըմ պուտուն ալ խաւիծն ալ,
դուք միշտ բէրէք... Ելէք հիմա տեսնեմ, տուն պի-
տի երթաք:

ՏՂԱՔ.— (Ամենքը միասին ոտքի կ'ելլեն) Ես խաւիծ
պիտի բերեմ պատուելիին,

— Ես խաշլամա,

— Ես քէպապ,

— Ե՛ի՛՛ ես քէշկէկ պիտի բերեմ,

— Ես ալ ձուկ կը բերեմ:

(Վարագոյրը կ'իջնէ)

Վ Ե Ր Ջ

Ս. ԱՐԱՐՈՒԱՅԻՆ

ԵՐԿՐՈՐԴ ԱՐԱՐՈՒԱԾԻՆ ԱՆՁԵՐԸ

1.—Թաղական Խորհրդոյ անդամներ.—Կոռ-
կոռեան (Ասենապետ), Կազիկեան (Ասենադ-
պիր), Կյորիկեան (Գսնձապետ), Պորժակեան,
Կարկոսեան, Կաղիսեան, Կարսաւեան (Ան-
դամներ):

2.—Տնեսն Մարկոս

3.—Վարժապետ Այլանեան

4.—15 Զանազան տարիքի աշակերտներ:

ԾԱՆՈթՈՒԹԻՒՆ.— Հագուստները եւ առակա-
ները կարելի է հայրաքերէջ տուններէն:

ԵՐԿՐՈՐԴ ԱՐԱՐՈՒԱԾ ՀԱՅ ԴՊՐՈՅԸ 1870 ԹՈՒԱԿԱՆԻՆ

ՏԵՍԱՐԱՆ Ա.

(Տեսարանը կը ներկայացնէ Թաղական Խորհրդոյ
սենեակ մը, մեջքեղը խոռոհ սեղան մը կանանց ծած-
կոցով, քիզնաբոս մը եւ վեց պարզ աբոռներ:

Ճակասը պատի ժամացոյց մը եւ անկիւնը տախտակե-
րկար դարակ մը, որ քե՛ր իբր պահաւան կը ծառայէ եւ
քե՛ր գանձապետի սնունդ, Ներկայ եմ քաղ. խորհրդոյ բո-
լոր անդամները):

Ասենապետ Կոռկոռեան. — Էֆէնտի՛մ, այս օր պիտի
դբաղինք դպրոցի խնդրով, ինչպէս գիտէք, արձակուր-
դը վերջանալու մօտ է եւ Սեպտեմբեր 1-ին վարժա-
րանները պիտի բացուին: Հիմա նախ զբաղինք վար-
ժապետներու ընտրութեամբ եւ յետոյ մնացեալ պակաս-
ները կը հոգանք:

Ասենապետ Կազիկեան. — Շատ ճիշտ է, իմ քով չորս
նամակ կայ Տնօրէնի թեկնածութեան, եթէ կ'ուզէք
կարթանք եւ անոնց մասին որոշում կայացնենք:

Գանձապետ Կյորիկեան. — Առանց պիտոճէ կազմելու
ինչպէս կ'ըլլայ, առաջ որոշենք թէ՛ տարին քանի՞ ոս-
կի ծախք պիտի ըլլայ եւ վերջը Տնօրէն-վարժապետ վար-
ձենք:

Անդամ Պորժակեան. — Աղէկ կրնա՞ս ըսել մեզի թէ՛

եկեղեցիի կալուածներուն տարեկան վարձքը ի՞նչ է և յետոյ աշակերտներու թոշակներէն ինչ կը գանձուի։
Կլորիկեան.— Էֆէնտիմ, կալուածներէն կ'ըստանանք «500» ոսկի, իսկ թոշակներէն «300» տղու համար իրարու վրայ տասնական դուրուշէն ամիսը երեք հազար դուրուշ և տարեկան «360» ոսկի, ամէնը «860» ոսկի։

Անդամ Կարկուսեան.— Չեղաւ, թոշակի այդ գումարը տարեկան «800»ի պէտք է բարձրացնել աղքատներուն համար ըսելիք չ'ունիմ, անոնք կրնան մէկ տըղու համար ամսական տասը դուրուշ կամ քիչ մը աւելի վճարել, բայց հարուստները պէտք է 40, 50, 60, 100, և նոյնիսկ աւելի տան։

Կոռկոռեան.— Աման Կարկուտեան էֆէնտի, կարծեմ թէ՛ մեր ժողովուրդին հոգեբանութիւնը չեա գէտեր, չեն տար էֆէնտիմ, աւելի չեն տար, մենք շատ փորձեր ենք։

Անդամ Կաղիկեան.— Չաթի էօյլէ տիր, «էլէ կիտէր էր օլուր, պիղէ կէլիր քէօր օլուր» օտարներուն ափերով ոսկի կուտան, իսկ մեզի եկածին պէս փարա չ'ունին գործ չի կայ, օրթալըլը քէսատուութիւն կայ, խանութներուն մէջ նստած առաւօտէն մինչև իրիկուն ճանճ կը քչեն եղեր, եւայլն, դեռ ո՞ր մէկը ըսեմ սուտ պատճառներ մի կը փնտռես, շատ, ջուլալով կայ քովերնին։

Անդամ Կարսաեան.— Իրաւունք ունին Կաղինեան և Կարկուտեան էֆէնտիները, ես ալ կը պահանջեմ որ թոշակները աւելնան։ Ի՞նչ ըսել է, էֆէնտիմ, կիրակի օրերը անգամ մը պարտեղներն ու կաղինօնները զացէք

և պիտի տեսնէք չօճուխներու մօր վիճակը, խոշոր թէն-ճիրէյի չափ շապիսաներ, իփէկէ երկա՛ն երկա՛ն ֆիստաններ, մօտա գուլպաներ, էլմաս օղեր, ոսկի չըլթաներ և ժացոյցներ, սիւսլիւ ապուռ ճուպուռներ, տա՛ա նէ պիլէյիմ էֆէնտիմ։

Կալիկեան.— Ապուռճուպուռն ինչ է, Կաթսաեան էֆէնտի։

Կարսաեան.— Սա ուր է թեւերնին կը դնեն նէ։

Կալիկեան.— Ատոր ապարանջան կ'ըսեն։

Կարսաեան.— Նէ պիլէյիմ պէ՛ն, ես այդչափ հայեւրէն գիտնայի նէ Եպիսկոպոս կ'ըլլայի (Ոսֆի ելլելով)։

Հապա այդ մատամներուն քայլելու ատեն սիւզիւմիւլ ըլլալնին, կը վախնան դետինը կոխելու։ Կարծես թէ կաքաւ են, հոփուր հոփուր կը ցատքեն։ Մարմիննին ըսես նէ, մագերնուն մինչև ոտքերնուն ճայրը կը հոտին, ամա ի՛նչ հոտեր էֆէնտիմ, անցած օր մէկուն քովէն անցած ատենս քիթս ինկաւ, քիչ մնաց պիտի մարէի։ Թօհաֆճիին խանութը ալ լէվանդա, գօլօնեան, անուշահոտ իւղ չէ մնացեր, վրանին քսեր են։

Կլորիկեան.— Կաթսաեան էֆէնտի, կը տեսնեմ թէ կիներով շատ կը զբաղիք, ինչո՞ւ այսքան հակառակ կը խօսիք։

Կարսաեան.— Ի՛նչ հակառակութիւն, իմ ըսել ուզածս ան է որ դպրոցին գայ նէ փարա չ'ունին, բայց սիւսլի գայ նէ ափերով ոսկի կը հանեն մէջտեղ։

Կաղիկեան.— Կաթսաեան էֆէնտին այրերը մոռցաւ։ Գացէք իրիկունը գինեռանները և պիտի տեսնէք «ձօ՛», յիսուն տրամ օղի բեր, աս հատաւ նոր մը բեր, հա-

րիւր տրամեց չիլ մը լեցուր», մէզէին քանի՞ տեսա-
կը կուզես, տապկուած ձուկ, թթուաշ, աղցան, կանան-
չաղարդ լուբիա, ուլականջ, խորոված թոք, հաւկիթ,
դեռ ուր՝ մէկը կ'ուզես, կը խմեն, կը խմեն, կը գինով-
նան և յետոյ երկրորդ օրը երբ թոշակ կ'ուզես, կըս-
կըսին լալ, ողբալ, հառաչել, չուկան գործ չիկա՛յ, տու-
ներնին հա՛ց չիկայ, իսկ գրպաննին սանթիմ բնաւ չի-
կա՛յ, անանկ որ կը զղջաս բերան բացած ըլլալուդ և
կը հեռանաս:

Պորձակեան. — Կեցցէ՛ք Կաղինեան և Կաթսաեան
էֆէնտիներ, լաւ ուսումնասիրած էք մեր ժողովուրդին
տխուր բարքերը, ես ալ համաձայն եմ որ թոշակները
աւելնան, սկսեալ աղքատներէն մինչև հարուստները
անշուշտ իրաքանչիւրին իր կարողութեանը չափով:

Ասեմապէս Կոռկոռեան. — Վիճաբանութիւնները
բաւական են կարծեմ, առաջարկ կուգայ աշակերտնե-
րու թոշակները աւելցնել, ուրեմն քուէի կը դնեմ, ո՛վ
որ համաձայն է այս առաջարկին, թող մատ բարձաց-
նէ: (Ամենքը մէկ մաս կը կաբարտացնեն):

Միաձայնութեամբ ընդունուած, անցնինք հիմա
ուրեմն նամակներուն ընթերցանութեան:

(Ասեմապէս Կաթինեան կը կարդայ Ա. Նամակը)

Վսեմաշուք և բարձրապատիւ

Սիմոն էֆ. Կոռկոռեան

Ասեմապետ մեծայարգ թաղ. խորհրդոյ

Պէշիկթաշի

Վսեմաշուք էֆէնտի,

Նուաստս, Զեք խոնարհ ծառան, մագ-
նուտ Այլանեան, Շապին Գարահիսարի Թամզարա գիւ-

ղէն, 18 տարիէ ի վեր վարժապետութիւն ըրած եմ մեր
գիւղին և Անատուլուի զանազան քաղաքներուն մէջ:
Գիտեմ հայերէն և տաճկերէն լեզուները. թուաբանու-
թիւն, պատմութիւն, աշխարհագրութիւն և ձայնաւո-
րութիւն: Այս վերջնոյն համար վկայագիր առած եմ մեր
թեմի Առաջնորդէն, որմէ կիսասարկաւագ ձեռնագ-
րուած եմ 1870ին: Տարիքս է 40 և ընտանիք մը ունիմ
ուրիշ անդամէ բաղկացած: Լսեցի թէ ձեր թաղի վար-
ժարանին համար տնօրէն-վարժապետի մը պէտք ունիք
և ահա այս գրով ինքզինքս այդ պաշտօնին թեկնածու
կը ներկայացնեմ: Կը խնդրեմ ուրեմն զիս անձամբ
կանչել և, եթէ յարմար կը դատէք, ձեր վարժարանին
տնօրէնութիւնը ինծի յանձնելով ազատել զիս և ընտա-
նիքս յետին աստիճան թշուառ վիճակէ մը: Հասցէս է
Ալալըմճեան խան, թիւ 17:

Մնամ ամենախոնարհ ծառայ՝

12 Օգոստոս 1875

Պօլիս

Մագսուտ Այլանեան

Բ. ՆԱՄԱԿ

ՊԱՐՈՆ ԱՏԵՆԱՊԵՏ

Պէշիկթաշի Թաղ. Խորհուրդին

Լրագիրներից իմանում եմ թէ ձեր գիւղի ծխական
ուսումնարանին համար մի ինչ որ տեսուչ ուսուցիչի
կարիք է եղել: Յանկանալով պատեն տնիթից օգտուիլ
և օգտակար չինել մեր Պոլսահայ եղբայրների կրթա-
կան գործին, սրանով կամենում եմ իմ օժանդակու-

թիւնը բերել Պօլսում մի նոր և ուժեղ ինտելիկեն-
ցիա կազմելու համար: Կարող եմ նաև բացի ուսում-
նական առարկաներից, տեխնիքական դասեր աւան-
դել չափահասներին և նրանցով հետաքրքրուող բո-
լոր ուսումնաստեանչ անձերին: Աւարտել եմ Այեքսան-
դրաբօլի ժողովուրդային համալսարանը և վկայական-
ներ ունիմ թիֆլիսի մանկավարժական դասընթացից:
Արդ, եթէ զուք ևս փափաքում էք իմ ուժերից օգտուի,
տրամադիր եմ ծառայելու ձեր դիւղի մատաղ սերնդի
դաստիարակչական սուրբ և նուիրական գործին:

ՅԱՐԳԱՆՔՆԵՐՈՎ՝
ՍԱՄՈՒԷԼ ԶՄՄԱՐՕՅ

Կարսաեան — (Զեռփի եւ բազուկներու երկար շար-
ժումներով) — Օ՜ֆ, օ՜ֆ, Աստուած շատ քաշել էի տայ:

Գ. ՆԱՄԱԿ

Պէշիկթաշ Թադ. Խորհուրդ ղէտի

Սիւսն էֆ. Կոնկոռեան հաղըթլէրինէ

Էֆէնտիմ,

Իշիթտիյիմէ նէզարէն սէմթինիզ էրմէնի մէքթէ-
պի միւտիւրլիյի իշիւն մուգթէտիւր պիւր զաթա իհ-
թիաճրնըզ վար քմիշ: Իմտի պէնտէնիզ Մարաշ քօլէ-
ճիւնի պիթիւրիպ տէօրթ սէնէտէն պէրու մուալիմլիք
վազիֆէսինտէ պուլուսուեօրում: Էկէր արդու էտի-
լիւսէ. շու միւտիւրլիք վազիֆէի մուգատտէսէսինի
տէրուհթէ իտէճէյիմի զաթը վալալերինէ արդու պէ-
յուն իտէրիմ:

Պագի հիւրմէթի մախսուսէմի թագտիմ էտէրիմ:
Ֆի 10 Ազուսթոս 1875 ՊԱՆՏԱՍԱՐ ՄԱՐՏՕԵԱՆ
Իսթ մամուլ

Կալիկեան. — (Աչիւրը բանալով եւ ոսփի ելլելով). —
Էօյլէ եա, թիւրք մէքթէպի աչաճաղըղ:

Դ. ՆԱՄԱԿ

Ժր, սուսինէ, Պետրոս Օղոստիանոսեան, անսիէն
էլէվ տը լէքօլ Մուրատեան, լսելով թէ՝ Զեր վարժա-
րանին մէջ կարող և էքսքէրիմանթէ տնօրէնի մը
պէտքը կայ, ժը վիլէն փառ լա փուլզանդ խնդրել Թադ.
Խորհուրդէդ, որ զիս հրաւիրէք այդ պաշտօնին, ամ-
սական 20 ոսկի թոշակով: Ժէ վէնսէնք ան և ունիմ
18 սէրթիֆիքաներ այլ և այլ ատմինիսթրասիօններէ
և վարժարաններէ: Անթու գա, ժը վէօ զէթուր օգ-
տակար, օ ժէօն էլէվ տը վօթուր էքօլ:

Վէօյլէ ալուէէ խորին մեծարանքներս:

Լը 5 Ու 1875

ՊԵՏՐՈՍ ՕՂՈՍՏԻԱՆՈՍԵԱՆ

Գօնաթանթինօրը

Պորճակեան. — (Զեռփի ուժգին շարժումով մը). —
Հասկցանք, հասկցանք, այս ալ մեր տղաքը ֆրէնկ
ընել կ'ուզէ:

Ապէս Կոնկոռեան. — Ահա կարգացուեցան նամակ-
ները, ի՞նչ է ձեր կարծիքը իւրաքանչիւրին մասին:

Կարսաեան. — Առաջին նամակը նորէն բանի մը
կը նմանի, սակայն երկրորդին բնաւ խելքս չի հա-
սաւ: Էֆէնտիմ, նախ և առաջ ի՞նչ անկրթութիւն է
նամակ մը պարոնով սկսիլը: այդ Կովկասէն եկած
զիւպպէն չի գիտե՞ր որ այստեղի թաղական Խորհուր-
դին անգամները ամէնքն ալ գիրքի, դրամի և անու-
նի տէր վաճառականներ կամ փաստաբաններ են, պա-

րոնը սովորական, եանի առի մարդոց կը գործածեն, իսկ Թաղական, Ուսումնական և Տնտեսական Խորհրդոց անդամները էֆէնտի կ'ըլլան, ո՛չ էֆէնտիմ, ո՛չ, այդ մարդը մեր գործին չի գար:

Կադիկեան. — Մէկ մըն ալ ինտրիկենցիա կ'ըսէ խնդրագիրին մէջ, ի՞նչ ըսել է այդ բառը արդեօք ինտրիկէն եկած է այդ պարոնը, ես ինտրիկենցիա մինտրիկենցիա չեմ հասկնար:

Կլորիկեան. — Տեղ մըն ալ տեխնիքական կ'ըսէ, հատու՞մ օլմայարագ ես ալ քիչ մը գրոց բրոց եմ, Նորայր Բիւզանդացիին բառարանը գրեթէ գոց գիտեմ, Չախմախճեան քերականութիւնն ալ միշտ բարձիս տակն է սակայն օր մը օրանց այդ տեխնիքա բառին չի հանդիպեցայ: արդեօք հիւանդանամ նէ դեղե՞րս ալ դուք պիտի տաք ըսել կ'ուզէ:

Կացիկեան. — Վերջապէս յարմար չէք գտներ այս պաշտօնին, Խոյնպէս չէ՞, ես ալ ձեր կարծիքէն եմ, մեր տղաքը ուղու՞մ են, զալիս ես, ծխական, նրանցով, եւայն բառերը չեն հասկնար. անոնց թըրքահայ ուսուցիչ պէտք է. որ տրուած դասերը ըմբռնելով կարենան քիչ շատ օգտուիլ անոնցմէ:

Պորճակեան. — Գալով երրորդին և չորրորդին, անոնք բնա՛ւ չեն ըլլար. ի՞նչ է Կղբա՛ր, մեր դպրոցը տաճկի մէտ, էսէ՞ պիտի դարձնենք, թէ՞ Փրէնկի գօլէճ. այդ երկու վարժապետները նախ թող երթան հայերէն սորվին և յետոյ դան ուսուցիչ ըլլան մեր վարժարաններուն մէջ:

Կոռկոռեան. — Շա՛տ լաւ, ուրեմն նախապատու-

թիւնը տանք Թամզարացի Մագսուտ Ալլանեանին և զայն կանչենք ամսականի մասին համաձայնելու համար: Այս ուսուցիչը ձայնաւորութիւն ալ գիտէ, ինչ որ մեր գործին կուգայ. տնօրէնութիւն, ուսուցչութիւն, երաժշտութիւն, ամէն բան կուտանք իրեն, որով պիւտճէի խնայողութիւն ալ ըրած կ'ըլլանք:

Կլորիկեան. — Ճի՛շտ է, աշխատինք սանկ քչիչ մը բանով վերջացնել, վարժապետները ի՞նչ պիտի ընեն խոշոր ամսականը, շատ երես տալու չէ անոնց, վերջը կ'ելլեն գլուխներնուս վրայ կը նստին: Ես դասատու տեսած եմ որ տարեկան 20 - 25 ոսկիով կ'ապրուի և ընտանիք ալ կը պահէ:

Կոռկոռեան. — Սակայն, մենք ամէնքս ալ գործի և խանութի տէր մարդիկ ենք, չենք կրնար ժամերով հոս սպասել որ խնդիրը այսօր կարգադրուի. ուստի, մեր անդամներէն Կաթսահան, Կադիկեան եւ Կլորիկեան էֆէնտիներուն պաշտօն կը յանձնենք որ տիրացու Ալլանեանին հետ տեսակցելով արդիւնքը մեր յաջորդ ժողովին բերեն, համաձայն է՞ք:

Ամեհքը մեկ. — Այո՛, այո՛, համաձայն ենք:

Կոռկոռեան. — (Ձանգակը զարնելով). — Ծօ՛ Մարկոս, տնտե՛ս, հոս եկուր:

Տեսես Մարկոս. — (Գլուխը ծռած եւ ձեռքերը կուրծքին վրայ բարեւ բռնած ներս կը մտնէ). — Հրամեցէք, էֆէնտիմ, հրամեցէք, հոս եմ:

Կոռկոռեան. — Այսօր կերթաւ Ալալմճեան Խան և հոն դառնուող Շապին-Փարահիսարի Թամզարա գիւղէն վարժապետ Մագսուտ Ալլանեանը վաղը առտուան ժա-

մը Յին հոս կը կահւնէս, հասկցա՞ր:

Տնես Մարկոս.— Փէք աղէկ, էֆէնտիմ, փէք աղէկ, փէք աղէկ էֆէնտիմ, փէք աղէկ: (Կը մեկնի):

Կոռկոռեան.— Ուրիմն ժողովը փակուած է, երթանք: (Ամենքն ալ կը մեկնին):

(Վ Ա Ր Ա Գ Ո Յ Ր)

ՏԵՍԱՐԱՆ Բ.

(Կաքսաեան, Կաղինեան եւ Կլորիկեան: Վարժապետ Ալլանեան նետ կը մտնէ՝ գետնամած բարեւ մը տալով: Հագած է հնամաշ հագուստ մը եւ գլուխը դրած իւղոս ֆես մը):

Կաքսաեան.— (Խօսքը ուղղելով Ալլանեանին).— Դուռն հոս նամակ մը գրած ես Տնօրէն-Ուսուցչութեան եւ ձայնաւորութեան համար: Շատեր ներկայացան, բայց մենք քեզ յարմար տեսանք, ըսէ նայիմ, քանի ոսկի տարեկան կ'ուզես:

Կաղինեան.— Բայց չէ էֆէնտիմ, ամենէն առաջ նայինք թէ այս պարտքը ի՞նչ դասեր պիտի աւանդէ մեր վարժարանին մէջ:

Ալլանեան.— (Վախճալով եւ քիթին տակէն կմկրմալով).— Էֆէնտիմ, նախ եւ առաջ կրօն, յետոյ հայերէն, թուրքերէն, ֆրանսերէն, Ազգային պատմութիւն, ընդհանուր պատմութիւն, թուաբանութիւն, երկրաչափութիւն, աշխարհագրութիւն, բնագիտութիւն, աստղագիտութիւն, երկրաբանութիւն, թուա-

բանութիւն, հանքաբանութիւն, տնտեսագիտութիւն, գծագրութիւն, գրաւարժութիւն եւ երաժշտութիւն:

Կլորիկեան.— Օ՜հ, մեր տղաքը փիլիսոփայ եղան գնաց, այդ որչա՞փ «ութիւն», խենդեցնե՞ս պիտի մեր զաւակները, շատ կարգացողը խելքը կը թոցնէ, կ'ըսեն, գիտե՞ս:

Կաքսաեան.— Հրամմեր ես, այդչափ բան մեր տղաքը չեն կրնար սորվիլ, պատուելի, կարճեցուր քիչ մը, կարճեցուր:

Ալլանեան.— Էֆէնտիմ, ի՞նչը կարճեցնենք, ամէնքըն ալ կարեօր են:

Կաղինեան.— Պատուելի՛, սուտնց ո՞րը կարեօր է, բացի կրօնէն կամ քրիստոնէականէն, հայերէնէն եւ թուաբանութենէն:

Կլորիկեան.— Էօյլէ ես, մեր տղաքը ի՞նչ պիտի ընեն երկրաչափութիւնը, արդէն առտուրնէ մինչեւ իրիկուն փողոցները կը չափեն, խայտըրախ եւ թօփ խաղալով, զգուշանալով եւ զիրար ծեծելով:

Կաքսաեան.— Ֆրանսերէնը եւ կամ անգլիերէնը ի՞նչ պիտի ըլլան. կը մեծնան, քիչ մը պօնժուռ, պօնաւառ, կուտ մօրնինկ, կուտ պայ կը սորվին, ատ լեզուները կը ջարդեն, կը կոտորեն, կը թափեն եւ մէյ մըն ալ կ'ելլեն մեղի չեն հաւնիր հէմտէ մեր հանրմը կ'ըսէ որ՝ տղայ մը կտմ ողջիկ մը ֆրէնկճէ կամ ինկլիզճէ սորվելով՝ զլիւս կ'ելլէ, խելքն ու միտքը օտարին կը կապէ:

Կաղինեան.— Իրաւունք ունի կաթիլահան էֆէնտին, ես սա ընդհանուր պատմութենէն ալ ըսան չեմ

հասկնար. եանի ըսել կ'ուզես որ ամենուն կեանքէն ալ հասկնան, չէ՛, պապա՛մ, չէ՛, մեր տղաքը եա՛ թօհաֆճի պիտի ըլլան, եա՛ պէզազ և կամ զուենտուրածի, թա՛զ քիչ մը կրօնադիտութիւն, հայերէն և թուրքականութիւն գիտնան և իրենց տունին, տեղին, չօլուխին, չօճուխին օգտակար ըլլան. մեր հալը մեղի կ'օգտէ, ի՞նչ պիտի ընենք օտարներուն կեանքը:

Կլորիկեան. — Աշխարհագրութիւն ըսածդ գափառանքները կամ պալըզճրները կը սորվին, որպէսզի ծովուն վրայ ճամբանին չի կորսնցնեն, իսկ մեր տղաքը այդ արհեստներու հետեւելու չեն. ծնողքներէն մէկն ալ ահա ես եմ, իմ տղաս ծովուն ֆուրթանաներուն չեմ վստահիր:

Ալլանեան. — Բայց, էֆէնտիներ...

Կարսաեան. — Բայց մայց չի կայ, պատուելի՛, մենք չենք ուզեր, վէսէլամ: Աստեղագիտութիւնը ո՛ւրկէ հանեցիր, մեր քաջածը երկրի վրայ չի բաւեր, որ տղաքը պիտի տանիս աստղերո՞ւն մէջ ալ պտըտցընելու. պզտիկ թող մը ունիմ, որ ամէն իրիկուն երկինքին աստղերը կը համրէ, մինչև հիմա տասը միլիոն աստղ համրած է. արեւը կրակէ զուռդէ կ'ըսէ, իսկ լուսնկան ալ մարելու մօտ քէօմիւրի կտոր, ատիկա կը բաւէ:

Ալլանեան. — Սուկայն, էֆէնտիներ, ասօնք կրթական ծրագրին մէջ կան. ի՞նչ կ'ըսէ Ռատմական Խորհուրդը, եթէ չ'աւանդենք:

Կալիկեան — Հիչ բան չ'ըսեր, մենք անոր կ'ըսենք, դուն քու գործդ նայէ: Երկրաբանութիւն,

բուսաբանութիւն եւ հանքաբանութիւն, ասոնց ալ պէտք չի կայ բնաւ. Աստուծո՛ւմ զստ ո՞վ հասկցեր է այս աշխարհին ի՞նչ ըլլալը, որ վարժապետներու աշակերտները պիտի հասկնան: Բուսաբանութիւն (ձեռք բարձելով) հէ՛յ, մեր զաւակները զարգաւթնութիւն ամէն չէչիտը կը ճանչնան. իսկ հանքաբանութիւնը պիւսպիւթիւն աւելորդ է, մատչեմութիւնը փարայով կ'ըլլայ, օղորձ, մեր այդչօփ ոսկին ո՞ւր է որ հանք փնտռելու ելլենք, հէ՛մտէ ի՞նչ աղտոտ արհեստ է, գիտե՞ս... տղոց վրանին, գլուխին բոլորը քէօ. միւր կ'ըլլայ, մանաւանդ որ Պոլսոյ մէջ մատէն ալ չի կայ:

Ալլանեան. — (Ձեռք բարձրացնելով) — Ըսել է, էֆէնտիներ ձեր ուղածը պիտի ըլլայ:

Կլորիկեան. — Հարկաւ մեր ուղածը պիտի ըլլայ:

Ալլանեան. — Հապա ի՞նչ պիտի ընենք միւս առարկաները:

Կարսաեան — Ի՞նչ առարկայ, տղա՛ս, որոշեցինք գնաց, ալ երկան մի՛ ընեք, վաղը կ'ուզաս և դործիդ կը սկսիս, ըսէ նայիմ հիմա, ի՞նչ կ'ուզես ամօտկան: Ալլանեան. — Դուք գիտէք, էֆէնտիմ, ընտանիքի և զաւակի տէր եմ, ձեր խղճին եւ կրթասիրական շագուտներուն կը դիմեմ:

Կալիկեան. — Քանի որ մեր խղճին կը թողուս, ու մէկ տաճկի ոսկին յարմար և բաւական կը գտնեմ:

Ալլանեան. — Քիչ է, էֆէնտիմ, այս սուղ քաղաքին մէջ մէկ ոսկիով ի՞նչպէս կրնամ ապրիլ, ձեր վճարութիւնները անշուշտ գիտեն թէ՛ տուններու վարձ:

քերը չափազանց սուղ են :

Կլորիկեան .— Մենք ստոր ալ ճամբան կը գըտնենք, ժամուն խոցը կը բնակիք ընտանիքով :

Կաքսաեան .— Չրլլայ նէ կիրակի օրերը ժամուն մէջ թապախ մը կը պտըտցնենք պատուելիին համար :

Կաղինեան .— Տարին մէկ ձեռք ալ հազուստ կուտանք :

Ալլանեան .— Չրլլար, էֆէնտիմ, չի բաւեր քիչ է :
Կլորիկեան .— Չօճուխութիւն չ'ուզեր, մեր խաւութիւն գրադիրը ամսական չորս մէծիտիէ կ'առնէ, տահա ի՞նչ կ'ուզես, կիրակի օրերը թապախ եւ ձեռք մըն ալ հազուստ : Շիտակը ես համաձայն չեմ, սակայն մեր Կաթսական եւ Կաղինեան էֆէնտիներուն բերնէն մէկ մը ելաւ, փլաս չունի ես ալ կ'ընդունիմ :

Ալլանեան .— Շիտակը մեծապէս չնորհակալ եւ քախտապարտ եմ ձեր բարերարութեան համար, բայց...

Կաղինեան .— Եղբայր, ի՞նչ բայց, վաղը կաղանդին պախչիչ ալ կ'առնես տղաքներէն, եղաւ դնաց, հէմտէ վարժապետները ի՞նչ պէտք ունին փարայի : Մէրիանէ, Կաղինո, թատրոն երթալ չի վայրեր ձեզի, նամուսովդ կը նստիս տունը եւ տարեկան ալ տասներկու կարմիր ոսկի կ'առնես :

Ալլանեան .— (Կը մտնայ) :

Կլորիկեան .— Դեռ կը մտածե՞ս, պատուելի՛, երկինքէն չնորհք մըն է քեզի Պէշիկթաշի պէս վիւքէլաներու թաղի մը պատուելի ըլլալդ, եկուր չէ մի քանի, վաղը փիւշման կ'ըլլաս :

Ալլանեան .— (Քիչ մը ծռելով եւ ձեռքերը երկարե-

լով .— Ոտքերնիդ պագնեմ, էֆէնտիներ, ի՞նչպէս կ'ըլլայ :

Կաքսաեան .— Փէք սղէկ ալ կ'ըլլայ, դուն եկուր իմ խօսքիս նայէ, այս օր վերջացնենք :

Ալլանեան .— (մտախոհ եւ խոռ) :...

Կաղինեան .— Ճանըմ, ի՞նչ կայ այդչափ վախճալու, ամօթ է ամա, պիտի րսեմ, երբեմն մեր աշխատանքներէն կերակուր ալ կը զրկենք ընտանիքիդ :

Կլորիկեան .— Կեցցէ՛ս Կաղինեան էֆէնտի, վերջապէս դուն մեր մէջէն խելացիին ես, մարդու հալէ կը հասկնաս, պատուելին ա՛լ ըսելիք չ'ունի, ընդունեցաւ գնաց :

Ալլանեան .— (Թաւկիմակով արցունքներ սրբելով եւ հաւանութեան ձեւ մը առնելով) .— Թող էֆէնտիներուս կամքը ըլլայ :

Կաքսաեան .— Ապրի՛ս, պատուելի, սպրի՛ս, Աստուած չնորհքդ աւելցնէ. աէ՛ եկուր սա տեղը ստորագրութիւն մը դիր որ երթանք մեր ընկերներուն իմացնենք այս բարի լուրը : (Ալլանեան կ'ստորագրէ պայմանագրութիւնը) :

Կաղինեան .— Վաղը կ'ուզաս եւ առանց ժամանակ կորսնցնելու դասերուդ կ'սկսիս : Երթանք ժամանակը ուշ է :

Կլորիկեան .— (մեկուսի) .— Չաթը ես չէի՞ ըսեր թէ վարժապետներուն խելքին մէկ կողմը պակաս կ'ըլլայ, չուտ մը համոզուեցաւ գնաց. իրա՛ւ որ չարչըճընէրս չա՛տ իշկիւղար ենք, մարդը անմիջապէս խաւաւորմը կ'ընենք : (դառնալով Ալլանեանին կողմը) Շը-

նորհաւոր ըլլայ, պատուելի, շնորհաւոր, Ստուած
չ'ամչցնէ երկու կողմէն ալ:

Կաղինեան եւ Կաթսեան. — Շնորհաւոր ըլլայ,
շնորհաւոր ըլլայ, երթանք:
(ՎԱՐԱԳՈՅՐ)

ՏԵՍԱՐԱՆ Գ.

(Տեսարանը կը ներկայացնէ վարժարանի սրահը: Ուսուցիչը նստած է խոշոր գրասեղանի մը առջեւ եւ տեսակ մը կը քննարկէ: 8-12 տարեկան տղաք երեք գրասեղաններու առջեւ նստած՝ մէկ քանի մը դաս կը պատրաստեն եւ ուրիշներ ընդօրինակութիւն կ'ընեն: Ուսուցչի գրասեղանին վրայ դրուած են մեծ զանգակ մը, մէկ երկու կաշեպատ գիրքեր եւ ուղղանկիւնումներ երկայն քանակ մը: Դրան մօտ կախուած է քառակուսի տախտակ մը, որուն մէկ երեսին վրայ գրուած է ԲԱՅ եւ միւս երեսը ԳՈՅ: Պատի ժամանոյցը յանգարծ ժամը երկուրդ կը ցարնէ եւ ամենուն ուշադրութիւնը այն կողմը կը դառնայ):

Ուսուցիչ Ալլանեան. — Ժամը երկուքն է, ելէք, տղա՛ք, նախ աղօթենք եւ յետոյ դասի սկսենք:

(Առաջնորդները ոտքի կ'ելլեն եւ ձայնաւոր կ'երգեն)
«Հայր մեր որ յերկինս ես»:

Ալլանեան. — Նստեցէք եւ քննենք ներկայ-բացարկանքը:

(Կը կարգայ առաջնորդներուն անունները եւ տղաք կարգով ներկայ կ'առ բացարկայ կ'ըսեն):

Ալլանեան. — Շատ աղէկ, հիմայ նախ սկսենք

կրօնադիտութենէն: Յակո՛ւմ, ըսէ տեսնենք, հաւատաքով ի՞նչ ես:

Յակոբ. — Քրիստոնեայ եմ:

Ալլանեան. — Քրիստոնեայ ի՞նչ ըսել է:

Յակոբ. — Քրիստոսը հաւատացող եւ անոր երկընդարկող:

Ալլանեան. — Քրիստոս որո՞ւ համար մեռաւ:

Յակոբ. — Մեզի համար խաչուեցաւ, մեռաւ եւ յետոյ յարութիւն առաւ:

Ալլանեան. — Աֆէրի՛մ տղաս, դասդ լաւ գիտես, ահա քեզի թիւ 10ը:

Մկրտիչ (ուրիշ տղայ մը). — Միւսիւ, հայրիկս կը ըսէ թէ պահք չի բռնողը, անդի աշխարհքը դժողք կ'երթայ, ճի՞շտ է:

Ալլանեան. — Կրնայ ճիշտ ըլլալ. բայց աշխատելու է հոգեով եւ սրտով բարի մարդ ըլլալ, այն ատեն արքայութիւն կ'երթաք:

Նստի (երրորդ առաջնորդ մը). — Միւսիւ, ես հաւատինեմ կը վախճամ, կ'ըսեն թէ անոնք մահը տղաք կը գողնան եւ Ֆիլիի մը մէջ դնելով արիւնը կը հանեն:

Ալլանեան. — Սուտ է տղաս, ատանկ խոսքերուն մի հաւատաք, չարախօսներուն գործն է ատիկայ:

Հրանդ. — (Յանկարծ պոռալով եւ հեկեկազին արտասուելով): Ա՛յ, ա՛յ, միսս փրթաւ:

Ալլանեան. — Ի՞նչ է տղա՛յ, ի՞նչ եղար:

Հրանդ. — Միւսիւ Մանուկը ոտքս կսմթեց:

Ալլանեան. — Վա՛յ նզովից արմատ, Մանուկ հոս եկուր:

(Մանուկ՝ գլուխը կախ եւ աջ քեւը երեսին՝ առաջ կ'ուզայ) :

Այլանեան. — Ծօ՛ւ՛ առաւելտան, չո՛ւն, խոյտառա՛կ, ի՞նչ կ'ուզես ընկերէդ :

Մանուկ. — (լալով եւ կմկմալով. — Միւսիւ, Հըրանդը ձէպէս պիլեաները դողցաւ :

Այլանեան. — Գողցաւ մի՛ ըսեր, առաւ. առաւ տաներ թող գայիր ըսէիր, ինչո՞ւ կամիթ տուիր : Ձեռքդ բաց, առ քեզի քանակի տասը հարուած (կը զարնէ), հիմայ գնա տեղդ նստէ եւ անգամ մըն ալ չ'ընէս : (Մանուկ լալով կ'երբայ տեղը) :

Այլանեան. — Հիմայ դոցենք զիրքերը եւ անցնինք թուաբանութեան : Ընէք տեսնեմ, ի՞նչ կ'ընէ երեք հատ վեց :

Մաքեռս. — (մասը երկնցնելով). — Միւսիւ 666 կը ընէ :

Այլանեան. — Ինչո՞ւ :

Մաքեռս. — Ինչու որ, միւսիւ, երեք հատ վեց իրարու խով չարելով 666 կ'ընէ :

Այլանեան. — Աղէկ տրամաբանութիւն, ո՞վ սորվեցուց ասիկայ քեզի :

Մաքեռս. — Ո՞վ պիտի սորվեցնէ, միւսիւ, ես ինքնիրենս գտայ :

Այլանեան. — (մեկուսի). — Վա՛յ առաւելտան լակոտներ, ասոնց ամէնքն ալ հանած վարածներ են, ի՞նչ պէս բան պիտի ուսուցանենք : (Դառնալով ուրիշի մը) Սարգիս՝ դուն ըսէ տեսնեմ : 12՝ը եթէ 10-ով բաժնենք, ի՞նչ քանորդ կուտայ :

Սարգիս. — (սնդալով) 11205 :

Այլանեան. — Օ՛հ, ի՞նչպէս գտար այդ թիւը :

Սարգիս. — Միւսիւ : 135ը կ'առնեմ, մէջտեղէն կէս կ'ընեմ, 10ին մէկը կը դնեմ երկուքէն առաջ եւ զէրօն երկուքէն ետքը :

Այլանեան. — Վա՛յ սոսկալի բան, այստեղ նոր թուաբանութիւն պիտի սորվինք, նստէ տեղդ, հասկցանք : Յովսէփ ամիսը քանի օր է :

Յովսէփ. — 45 օր :

Այլանեան. — Ի՞նչպէս գտար :

Յովսէփ. — Միւսիւ, մայրիկս ի՛նչի գումարաւ մը տուած է, ամէն օր մէջը փարայ կը ձգէ : այս ամիս երբ որ բաղինք, մէջէն 45 զրուշ ելաւ, ուրեմն ամիսը (45) օր է :

Այլանեան. — (մեկուսի). — Հը՛հ, ասոնք ամէնքն ալ գարավերջիկ զիտուններ են, ըսելիք չիկայ, գործ ունինք ասկէ ետքը : (Այլանեան կ'սկսի շրջագայիլ սրահին մէջ, Մեկ քանի չարանքներ առիքեմ օգտուելով բլրե մարդուկներ եւ կեօղանիներ կը փախցնեն անոր երկայն քանցքներուն : Տղաք ամբողջը կը խնդան եւ ծածալիանաւելով ի՛նչ ի՛նչ կը պոռան :

Այլանեան. — Վա՛յ գարշելի գաղաններ, տղաք այս ինչ աղմուկ է (քանակի հարուածներով ամենուն ալ կը զարնէ) :

Աբրահամ. — (լալով). — Միւսիւ եւ ի՞նչ ըրի, պօ՛ղիչ նայէ, թուղթիւր փախցուցած են :

Այլանեան. — (Քղանցք բռնելով եւ անկի գայրանալով). — Ո՞վ ըրաւ ասիկայ, ո՞վ, չո՛ւտ, պէտք է որ

ըսէք, թէ ո՛չ, ամէնքդ ալ կը սատկեցնեմ. (հիւանցիք
 ձեռքեր վեր, վար կերթայ արագօրէն, որուն վրայ զգալ ալ
 աւելի ծիծաղելով իրարու ետեւէ դնեն կը փախչին):

Այլանեան.— (Շուարած բոլորսիք կը նայի եւ քիչ
 մը ետքը հանդարտելով կը կանչէ). — Մարկո՛ս աղբար,
 տնտե՛ս, նե՛րս եկուր:

Տնես Մարկոս.— (Աչիքը բացած). — Հրամեցէք
 էֆէնտիմ, ինչ կ'ուզէք:

Այլանեան.— Գնա՛ թաղական կաթսան էֆէն-
 տին կանչէ և սա չարաղործ տղաքն ալ ներս բեր:

Մարկոս (քեմեմնայով մը). — Ծառայ եմ էֆէն-
 տիմ:

Այլանեան.— (Աթոռի մը վրայ նստած՝ աջ ձեռք
 գլխին՝ կը մտածէ, իսկ ձախովը բարկութենէն պիտի
 քելերն փեցնելով). — Օ՛ֆ, օ՛ֆ. ի՛նչ ժամանակներու և
 ի՛նչ տղոց հասանք. ասոնք աշակերտ չեն այլ պատու-
 հաս, (բռնեցով սպառնալով) հիմա ես անոնց կը ցու-
 ցընեմ թէ ես ո՞վ եմ: (Դուռը կը զարնուի):

Այլանեան.— Մտէք:

Կարսաեան.— Բարե՛ւ պատուելի, ի՛նչպէս ես,
 ի՛նչէ ան, բնչո՛ւ զիս կանչեր ես, գո՛հ ես մեր տը-
 ղաքներէն:

Այլանեան.— Գո՛հ մի, նայէ սա քղանցքիս երկու
 կողմերուն, ասոնք Պէշիկթաշի ընդամուրին սատանա-
 ները փակցուցին, մինչև որ լաւ պատիժ մը չի տանք
 այս աշակերտները չի պիտի կրթուին:

Կարսաեան.— Համբերու թիւ՛ն պատուելի, համ-
 բերաւ թիւ՛ն, ես ի՛նչ կարծեցիր, տղա՛ս, վարժապետու-

թիւնը տէմիրէ լկալէպիի կը նմանի, տոկա՛լու է, տո-
 կալու:

Այլանեան.— Ի՛նչպէս տոկանք, էֆէնտի, այսչափ
 տարի է ես դաստառու եմ, ասանք բան չի տեսայ:

Կարսաեան.— Հիմա այդ խնդիրը կը կարգադ-
 րենք, Տնտե՛ս:

Տնես Մարկոս.— Հրամեցէք էֆէնտիներ:

Կարսաեան.— Սա թէրպիյէսիզ տղաքը հոս բեր
 տեսնեմ. չեկողները կապէ և բեր:

Մարկոս.— (Դուխը միտ շարժելով). — Փէք աղէկ.
 էֆէնտիմ, փէք աղէկ:

Կարսաեան.— Դուռն ալ, պատուելի, բարկութիւ-
 նըդ զսպէ, աղու որ. դաս մը կուտանք իրենց:

(Դուռէն լալու ձայներ կը լսուին: Տնեսը չորս հոգի
 հրելով ներս կը բերէ, իսկ ուրբ հոգի կարգով իրարու
 կապած կը քաշէ):

Մարկոս.— Եկեք, անիրաւներ, ես, դպրոցէն
 փախչիլ գիտէ՞ք եկէք լաւ քէօթէկ մը կերէք:

(Այլանեան դառնութեամբ երեսներն կը նայի. իսկ
 Կարսաեան ոտքի կ'ելլի):

Կարսաեան.— Կուլաք՛ հէ՞, սոռճուընէ չի մտածե-
 ցիք թէ անառակութեան վերջը լաց և պատիժ է:
 Հիմա՛ պատուելի՛, սա ութը սղտիկները այս օր մին-
 չև իրիկուն ծաւակի պիտի գան ձեր առջև. իսկ չորս
 մեծերը՝ ճաշաց, Շարական և Սաղմոս թեւերնուն վը-
 րայ՝ երկու ժամ մէ՛կ ոտքի վրայ պիտի կենան:

Այլանեան.— Ծառայ եմ, էֆէնտիմ, հիմա կը գոր-
 ծադրենք:

(Ուրբ տղայ բեմին առջեւ, երեսնին դեպի ժողովուրդը ծունկի կը բերէ. իսկ չորսին քեւերուն վրայ խոշոր եւ ծանր գիրքեր դնելով անկիւններ կը կեցնէ) :

Կարսաւան. — *Սա կ'երթամ ահա, նայեցէք տղաք, որ ալ անգամ մըն ալ անհնազանդութիւն չ'ընէք եւ պատուելի՜նուդ խօսքը մտիկ ընէք:*

Ալլանեան. — *Երթաք բարո՛ւ, շնորհակալ եմ ձեր մեծապատուութեան:* (Կարսաւանը դեպի դուռ կ'առաջնորդէ, իսկ բեմին առջեւի տղաք կը խնդան եւ դառնալով դեպի դուռը, աջ ձեռքի բրաւասին փրփրունով վրայ, ծաղրական նշաններ կ'ընեն: Քանկարծ անկիւնի տղաները քեւի գիրքերնին ձգելով մեծ աղմուկով գետնի վրայ կ'իջնան: Տղաք բարձրաձայն կը ծիծաղին իսկ Ալլանեան՝ սարսափահար եւ քեւերն ու մասները բացած՝ կը կեցայ. բարկութենէն ոտքերը գետնի վրայ դնելով :

(Վ Ա Ր Ա Գ Ո Յ Ր)

ՏԵՍԱՐԱՆ Դ.

(Ալլանեան եւ տղաք տեղերնին նստած)

Ալլանեան. — *Դիտէ՛ք ա՛, անցեալ օրուան յանդանքնիդ ներքի. ասկէ ետքը փոքրիկ ձայն մը անգամ չ'պիտի լսեմ, հրամայե՛ք ուրեմն՝ աշխարհագրութեան դասի: Այլ՝ս, ըսէ նայի՛մ, այս աշխարհը ի՞նչի վրայ կը դառնայ:*

Ալիս. — *Դրամի վրայ, պարո՛ն, հայրս կ'ըսէ թէ առանց դրամի բան մը չի դառնար, չի շարժիր:*

Ալլանեան. — (Շրթունքը խաճախելով). — *Հը՛մ. արեւը ի՞նչի վրայ կը դառնայ:*

Ալիս. — *Արեւը ոսկիի, իսկ լուսինը արծաթի վրայ:*

Ալլանեան. — *Ապրի՛ս, աղէկ յարմարեցիր. դուռն ըսէ, Սաթենիկ Ամերիկայ գացա՞՞ծ ես:*

Սաթենիկ. — *Ո՛չ, բայց շատ բան լսած եմ անոր վրայ, որովհետեւ աղջկաններն ունինք հոն:*

Ալլանեան. — *Ինչո՞ւ կ'երթան Ամերիկայ:*

Սաթենիկ. — *Գործի եւ արհեստի համար:*

Ալլանեան. — *Անգլիա:*

Սաթենիկ. — *Դրամի համար, Ֆրանսա՝ զբոսանքի համար, Գերմանիա՝ գինուոր ըլլալու համար, Զուիցերլա՝ լաւ օդ եւ տեսարաններ վայելելու համար Իտալիա՝ նկարչութիւն սորվելու, իսկ Թուրքիա՝ ծուլութեան եւ մարդ խաբելու համար:*

Ալլանեան. — *Դուռն ալ շատ ապրիս, համրիչի հատիկներուն պէս շարեցիր գացիր:*

Աբրահամ. — (Տեղէն ելլելով եւ երկու սրունքները փոփոխակի տարծելով). — *Միւսիւ, միւսիւ, միւսիւ, միւսիւ, պէտք ունիմ, վար երթամ:*

Ալլանեան. — *Դիտա՛, անպիտան, դասի ժամանակ պէ՛տքդ բռնեց, գնա եւ շուտ եկուր որ հարցումներու պատասխանես:*

(Աբրահամ կ'երթայ դրան փոփոխակի տարծելով քէ վրան «ԳՈՅ» գրուած է, կը վերադառնայ ու կըսէ իր սրունքները աւելի ուժգին տարծելով):

Ալլանեան. — *Վրադ չ'ընէս, տղայ, հիմայ միւսը կուգայ:*

(Ներս կը մտնէ Հրանդ եւ տարածելով կ'եր-

բայ տեղը կը գտնուի) :

Այլանեան. — Կ'օգտէ ինչքան շարժեցար, անցիր դնա :

(Աբահամ դուրս կ'ելլի) :

Տնես Մարկոս. — (Հեւալով ու գունաքափ). — Էֆէնտի, երկու թաղականները կ'ուզան, ի՞նչ կ'ըսես, հրամայե՞մ :

Այլանեան. — Ապուշ, հրամայեցին ալ խօսք է, ներս չի բերէ՞ս :

(Կարկուտեան եւ Կլորիկեան ներս կը մտնեն),

Կարկուտեան. — Պատուելի՛ր աս ո՛րքան զբաղած ես որ մեր գալը չես իմանար : Խէր է իշալլահ, աշակերտներդ ի՞նչպէս են, դասերնին կը պատրաստե՞ն վարքերնին ի՞նչպէս է նորէն չարութիւն կ'ընենք եւ սիրտըդ կը հատցնենք :

Այլանեան. — Փա՛ռք Աստուծոյ, առ այժմ բան մը չ'ունինք, հանդիստ ենք, կամաց կամաց կարգի պիտի գան, եթէ կ'ուզէք դասերնիս շարունակենք :

Կլորիկեան. — Լաւ կ'ըլլայ, հապու՛, մենք ալ մը տիկ կ'ընենք :

Այլանեան. — Անցնինք իրազիտութեան : Նշանուհի՛ կառք տեսած ե՞ս :

Նեանուհի. — Այո, միւսիւ, ամէն օր մեր փողոցէն հաղար կառք կ'անցնի :

Այլանեան. — Ի՞նչեր ունի վրան :

Նեանուհի. — Անլ՛ւներ, զսպանակ, ծածկոց, ամուր ձող մը, նստարան եւ երկայն փոկեր :

Կլորիկեան. — Փոկ ի՞նչ ըսել է :

Նեանուհի. — Գայիլ :

Կլորիկեան. — Աֆէրի՛մ աղջիկս :

Այլանեան. — Բժիշկ ալ տեսած ես :

Նեանուհի. — Այո՛, միւսիւ, երկայն բալթօ կը հաղնի, ձեռքը գաւազան ունի եւ գլուխը սիլինտր զլխարկ :

Այլանեան. — Շա՛տ լաւ, ի՞նչ տարբերութիւն կայ կառքին եւ բժշկին միջև :

Նեանուհի. — (Շուտաւ եւ մտածելով). — Միւսիւ, մէկը պառկած ատէն կը մեռցնէ, միւսը ոտքի վրայ :

Կարկուտեան. — (Դուռը բերելով). — Պա՛վօ, աֆէրի՛մ, այս ի՞նչ խելացի աղջիկ ես եղեր դուն : (Գրպանէն ետեւ գիրք հանելով) պատուելի՛ր, առ քա երկու գիրք, մէկը այս աղջիկին տուր, միւսն ալ Վերիշ իմաստուն աշակերտի մը :

Այլանեան. — Շնորհակալ ենք, էֆէնտիներ, հրամաննիդ զլխուս վրայ : Մկրտիչ, դուն ելիր : Ծերմակ մաղեր տեսած ես, այնպէս չէ՞, ի՞նչու մերինը սե է եւ ձերերունը ճերմակ :

Մկրտիչ. — (Շուտաւ եւ ուսերը վեր փռելով). — Ես ի՞նչ դիտեմ. Աստուած անանկ ըրեր է :

Այլանեան. — Ի՞նչպէս չէս դիտեր, տունը անառակութիւն շատ կ'ընես, անոր համար մայրիկիդ մաղերը կը ճերմկանան :

Մկրտիչ. — Միւսիւ, անանկ է նէ մայրիկս աւելի անառակ է եղեր որ մեծ մայրիկիս մաղերը մաղերը ճեփ ճերմակ քթան դարձած են :

Կլորիկեան. — Աֆէրի՛մ լակոտ. պու պէնտէ եօք

ըտը: (ժողովուրդին դառնալով) հիմակուան մանչերն ու աղջիկները սատանային քովէն եկած են: Կը բաւէ, տիրացու, կը բաւէ, առ սա ոսկին և լաճերուդ չաքար կերցուր: Մենք շատ չենք կենար պիտի երթանք: (սոյց դառնալով) զխոցէք ձեր պատուելիին յարգը, ասանկ խոհեմ և խմաստուն վարժապետ ամէն անգամ չէք դռներ:

Ալլանեան.— (մօտեցալով Կլորիկեանին), — Էֆէնտի, ամսական մը տայեք ինծի, շատ պէտք ունիմ, տունը փայտ ածուխ չի կայ և զաւակներս կը մօխն: Կլորիկեան.— Շա՛տ լաւ, թաղական խորհրդարան եկուր որ տամ: (սոյցը դառնալով) Հա՛, բան մըն ալ մոռցայ, կաղանդը մօտ է, այն օրը երբ դպրոց դաք պօլ պախչիչ բերէք պատուելիին,

(Երեք մեկ կերքան եւ սղաք առանձին կը մնան): Յակոբ.— (Ոսփի ելլելով եւ ցած ձայնով ընկերներուն խօսելով).— Տղա՛ք, եկէ՛ք սա մեր պատուելիին լաւ խաղ մը խաղանք:

Ամենը միասին.— Ի՞նչ, ի՞նչ:

Յակոբ.— Գրպանս ոչխարի փամփուշտ մը կայ աղէկ մը փչենք և պատուելիին միւտէրին աակը դռները:

Մանուկ.— (լալալ). — Ես չեմ ուզեր, չէ՛, ես չեմ ուզեր, նորէն ծեծ կ'ուտենք ամէնքս ալ:

Յովսէփ.— Ես պատուելիին կ'ըսեմ:

Յակոբ.— (Յովսէփին գլխուն զարնելով).— Ծօ՛, ի՞նչ կը վախնաս, ծօ՛ շատ շատ պիտի բանտարկէ մէջ կամ ծունկի պիտի բերէ, ամէնքս ալ կը փախչինք:

(Գրպանէն հանելով փամփուշտը կ'ուռեցնէ եւ Ալլանեանի բազմոցին տակը կը դնէ, Նոյն միջոցին պատուելին հազալով կուգայ եւ սղաք ոսփի կ'լլեն):

Ալլանեան.— Ապրի՛ք, այդպէս քաղաքավար ըլլալու և բոլոր եկողներուն պատիւի համար ոտքի ելլելու է, նստեցէ՛ք քիչ մըն ալ և յետոյ արձակեմ ձեզ: (Կերքայ գրասեղանին ետև եւ ուժգին կը նստի):

— Ճ ը ՛ ո թ :

(Տղաք սարսափահար վեր ցատկելով):

Ամենը միասին.— (ժպտալով).— Հէ՛յ, հէ՛յ, հէ՛յ, հէ՛յ պատուելի՛ն, պատուելի՛ն:

Ալլանեան.— (կասղած).— Ծօ՛, անգգաճներ, ծօ՛, շունչանորդիներ, խայտառակ զարչելիներ, ըսէ՛ք նախիմ, ո՞վ ստեղծեց այս բանը: (Աջ ու ձախ կը զարնէ):

Մաքեոս.— Ո՛ւժ, ես չ'ըրի պատուելի:

Մանուկ.— Ամա՛ն, ամա՛ն, մէջքս փրթաւ մէջքս: Նեան.— Պատուելի ես չէի, Յակոբն էր:

Սարգիս, Ալիս, Յակոբ, Մկրտիչ, Սաքենիկ, եւ Աբրահամ.— Ո՛ւյ, ո՛ւյ, մեռա՛նք, մեռա՛նք:

Ալլանեան.— Ստեղծէ՛ք ամէնքդ ալ, մինչև որ այս չարութիւնը մտածողին անունը չի տաք, աղատելիք չ'ունիք ձեռքէս:

Յովսէփ.— (դողալով).— Պատուելի՛, չիտակը ըսեմ Յակոբն էր փամփուշտը դնողը:

Ալլանեան.— Նզո՛վից արմատ, հոս եկուր որ կողերդ փչրեմ: (Նոյն միջոցին աղմուկներ կը լսուին դուրսէն):

Տնեստ մարկոս.— (սղայ մը փակոսելով).— Քու

խերն անիծած, պագչէպանին ծառին վրայ կ'ելլէս և խնձոր կը գողնաս հէ՛, եկուր որ պատիժդ կրէս, ա-
նօրէն, անաստուած, ականջս խլացաւ ամէն օր շիքի-
հաղ լսելէն: Ա՛ռ քեզի, պատուելի, ի՛նչ որ կ'ուզես
ան ըրէ այս խնձորի գողին, պաղչէպանը ինքը պիտի
գար, ես չի թողուցի:

Այլանեան. — Օ՛հ, Թորոս, դո՛ւն ես, ամիս մըն
է դպրոց չես դար, ըսել է պարտէզներէն տասանորդ
առնելու գացած ես: Եկո՛ւր պառկէ՛, Յակոբին քով,
որ այս օր շնորհքով մը դասերնիդ տամ: Բերէք սա
ֆալխաւն. (սնիսը կը վազէ բերելու, մնացեալ սրղա-
քը կ'ուլան), Մարկոս աղբար, ոտքերնին մէջը անցուր
և աղէկ բռնէ: Առէ՛ք ձեզի, անպիտաններ, մեր դրպ-
րոցի բարի ծաղիկներ: Այս էր ուղածնիդ հա՛, առէ՛ք
առէ՛ք, առէ՛ք:

Յակոբ եւ Թորոս — Մեղա՛յ, ալ չի պիտի ընենք,
մեղա՛յ, ո՛ւլ, ո՛ւլ, ո՛ւլ, մեղա՛յ, . . .

Միւս բոլոր տղաք. — (Այլանեանի փանցեմ փաշե-
լով). — Մե՛ղք են, ալ չպիտի ընեն, մե՛ղք: (Բոլորը մի-
ասիմ կը դառնան):

ՎԱՐԱԳՈՅՐ

ՎԵՐՋ Բ. ԱՐԱՐՈՒԱԾԻՆ

ԵՐՐՈՐԴ ԱՐԱՐՈՒԱԾԻՆ ԱՆՁԵՐԸ

1. Ուսումնական խորհրդոյ անդամներ. —
Շաւարժ Մարտունի (Ասենապետ), Վահէ Բագ-
րասունի (Ասենաղայիր), Գեղամ Մեղրունի (Բար-
սուղար), Ղեւոնդ Առաքելեան, Մովսէս Կար-
նիկեան, Պօղոս Սամուէլեան, Հմայեակ Կամսա-
րական, Լեւոն Յովհաննէսեան (խորհրդական-
ներ):

2. Երկու ուսուցիչ. — Պարգեւ Զագարեան,
Ներսէս Մաղաքեան:

3. Մանկապարտիզպանուհի Աստղիկ Երե-
ւանեան:

4. Ուսուցիչ Նարիկեան:

5. Երկու տասնեակ սանիկներ:

ԾԱՆՕԹՈՒԹԻՒՆ. — Առարկաները վարժաւանէն կը
հալըալըուին: — Քալըերգը վարժուին ինքը կ'ընտրէ՝ տղոց
ուսածներէն յարմարագոյնը:

ԵՐՐՈՐԴ ԱՐԱՐՍԻԱԾ ՀԱՅ ԴՊՐՈՅԸ 1920 ԹՈՒԱԿԱՆԻՆ ԿԱՄ ՄԵՐ ՕՐԵՐՈՒՆ

ՏԵՍԱՐԱՆ Ա.

(Տեսարանը կը ներկայացնէ Կ. Պոլսոյ Կեդր. Ուսումնական խորհրդոյ ժողովասրահը: Կեդրոնը դրուած է ուղղանկիւնաձեւ երկայն գրասեղան մը, որուն շուրջը կարգաւ նստած են նոյն խորհուրդին եօթը անդամներ: Անկիւնը կայ փառաւորին գրասեղանը, վրան՝ մեկ անկիւնը տնօրէնը դիմում է մեջտեղը շարուած բուլբուլը՝ կալամարով մը եւ գրիչով միասին):

Ասեմապետ Պ. Շաւարժ Մարտունի. — (Չանցը հնչեցնելով). — Ժողովը բացուած է, Ատենադպիր Պ. Վանէ Բագրատունի պիտի կարդայ այսօրուան Նիստին օրակարգը:

Ասեմադպիր Պ. Վանէ Բագրատունի. — 5 Սեպտեմբեր. 1920, Օրակարգ. —

Ա. — Ուսուցչական ընտրելեաց Քննիչ Յանձնա-ժողովոյ տեղեկագիր:

Բ. — Ազգային նախակրթարանաց Շրջանաւարտներու Քննիչ Յանձնաժողովոյ տեղեկագիր:

Գ. — Հայ Ուսուցչական Միութեան Ծրագիր-Կանոնագրի վաւերացում:

Դ. — Պէյրու թի Ազգ. վարժարանին Աշակերտական Միութեան Ծրագիր-Կանոնագիր:

Ասեմապետ. — Չայնը Պ. Ղեւոնդ Առաքելեանին է:

Ղեւոնդ Առաքելեան. — Իբրեւ խորհուրդիս ներկայացուցիչ Ուսուցչական ընտրելեաց Քննիչ Յանձնա-ժողովին մէջ, կը ներկայացնեմ ցանկը այն ուսուցիչ ուսուցչուհիներուն որոնք այս տարի արժանի գատուեցան զանազան կարգի վկայականներ ստանալու: Քննութիւնները կարգացուեցան Յուլիս 15 — Օգոստոս 15, չաբաթը երէք անգամ, ամէնը 12 նիստով Բերայի Արուեստանոցին մէջ:

Ներկայացան 55 ընտրելիներ, որոնցմէ 40ը հաշակրթարանի չրջանաւարտներ են, 12ը երկրորդական ուսում կամ քօլէճ աւարտած, իսկ 3ը համալսարանաւարտ: Տեղեկագիրը հոս է, եթէ կը փափաքիք մանրամասնութիւններուն տեղեկակ ըլլալ, կը կարդանք:

Ասեմապետ. — Կարծեմ Տեղեկագրին պէտք չիկայ Յանձնախումբին անդամները ամենուս վստահութիւնը կը վայելէն, կարդանք միայն քննութիւններուն մէջ յաջողածներուն ցանկը և վաւերացնենք:

Ղեւոնդ Առաքելեան. — 25 հոգի միայն արժանի նկատուած են և հետեւեալներն են.

ՕԳՆԱԿԱՆ ՈՒՍՈՒՅԻԶ. ՈՒՍՈՒՅԶՈՒՀԻՆԵՐ

Օրիորդներ. — Աշխէն Գնունի, Չապէլ Խաչիկեան, Իսկուհի Դաւիթեան և Վահանուշ Կարինեան:

Պարոններ. — Արտաշէս Տէրտէրեան, Սուրէն Մարգարեան, Պետրոս Թէյեան, Արշաւիր Մուրատեան,

նորոյ Դրացիներն և Սահակ Վահուհի:

ՕԳՆԱԿԱՆ-ՄԱՍՆԱԳԷՏՆԵՐ

Օրիորդներ. — Աննա Քեռենց՝ Հայկուհի Վաղի-
նակեան և Շահանդուխդ Ոսկիեան:

Պարոններ. — Արտաւազդ Տարոնցի, Զաւան Ղու-
կանեց և Մեսրոպ Մանազկերտեան:

ՎԱՐԻՉ-ՄԱՆԿԱՊԱՐՏԻԶՊԱՆՈՒՀԻՆԵՐ

Տիկիներ. — Լուսին Բաղունի և Անահիտ Եկաւ-
եան:

ՄԱՍՆԱԳԷՏ-ՈՒՍՈՒՑԻԶՆԵՐ

Սորէն Արշակունի, Դաւիթ Աշուղեան և Երուանդ
Քերթողեան:

ԴԱՍՏԻԱՐԱԿ ԿԱՄ ՏՆՕՐԷՆ ՈՒՍՈՒՑԻԶՆԵՐ

Արտակ Մինասեան, Ատոմ Թրէնց, Վաղարշ Պար-
թեան և Տիգրան Մանաւաղեան:

Անդամ Մովսէս Կարնիկեան. — Շնորհաւորելի են
Քննիչ Յանձնախումբին անդամները ու Պ. Առաքէլ-
եան՝ իրենց անաջառ և անկողմնակալ քննութեան հա-
մար, որովհետեւ ես ինքս անգամ մը քննութիւննե-
րուն ներկայ էի և տեսայ իւրաքանչիւր քննիչի
նախանձախնդրութիւնը՝ կարողութիւններն ու ար-
ժանիքը դասաւորելու մասին:

Ասեմապետ. — Շատ լաւ, կ'առաջարկեմ շնորհա-
կալութեան նախակ գրել Յանձնաժողովի դիւանին,
համաձայն էք:

Ամենք միասին. — Այո:

Ասեմապետ. — Կ'ընդունի՞ք նաեւ որ մեր քարտու-
ղարին յանձնարարենք վկայականները այս չաբ՝

թու պատրաստելու:

Իոյոր միասին. — Անշուշտ:

Քարտուղար Կեղամ Մեղրունցի. — Շատ աղէկ, մին-
չե յառաջիկայ ուրբաթ պատրաստելով կը ներմայա-
ցընեմ Դիւանիդ և Սրբազան Պատրիարք հօր վաւե-
րացման:

Ասեմապետ. — Անցնինք երկրորդ օրակարգին:

Անդամ Պողոս Մամուկեան. — Ես ևս խորհուրդիդ
կողմէ անդամ կարգուած ըլլալով Շրջանաւարտներու
Քննիչ Յանձնաժողովին ճշգապահութեամբ և օրինա-
ւորապէս ներկայ եղայ բոլոր քննութիւններուն, ո-
րոնք կատարուեցան Յուլիս 20էն Օգոստոս 10ը, Ներ-
կայացող 68 Շրջանաւարտ-շրջանաւարտուհիներէն մի-
կայացող 35ը յաջողեցան, որ գրէթէ կէսը ըսել է: Տեղե-
այն 35ը յաջողեցան, որ գրէթէ կէսը ըսել է: Տեղե-
կադիրը միասին բերած եմ, եթէ յարմար կը տեսնէք
անունները միասին կը կարգանք:

Անդամ Հմայեակ Կամաւուկեան. — Ի՞նչ հարկ, ձեր
ջանքերուն և անկողմնակալութեան ժասին ևս կաս-
կած չ'ունինք. կ'առաջարկեմ տեղեկագիրը ընդունիլ
կամ չ'ունինք. կ'առաջարկեմ տեղեկագիրը ընդունիլ
և մասնաւոր օր մը Ս. Պատրիարքին նախագահու-
թեան ներքեւ հանդէս մը սարքելով վկայականներու
բախումբը կատարել: Նոյնպէս կ'առաջարկեմ գոհու-
նակութեան նամակ գրել Քննիչ Յանձնաժողովի դի-
ւանին:

Ասեմապետ. — Համաձայն էք:

Իոյոր միասին. — Այո՛, այո՛:

Ասեմապետ. — Գ. օրակարգն է մասուցչական Մի-
ութեան Ծրագիր-Կանոնագրին վաւերացումը:

Բարապան Գրիգոր. — (ներս գալով). — Ատենապետ էֆէնտի, երկու ուսուցիչ դուրսը կ'ապասէն և կը փափաքին ժողովիդ ներկայանալ:

Ասեմապետ. — Քանի որ իրենց միութեան ծրարագրին վրայ պիտի խորհրդակցինք, կրնան գալ:

(Բարապան Գրիգոր կը մեկնի եւ երկու մաֆուր նագուած ուսուցիչներ ներս կը մտնեն):

Ասեմապետ. — (Երկու արոն ցոյց տալով). — Հրամայէք: Ձեր մեծութեան նպատակը կրնա՞ք անձամբ բացատրել:

Ուսուցիչ Պարգեւ Ջաֆարեան. — (Գրապանէն քուլը մը հանելով կը կարդայ). — Ուսուցչական Միութեան նպատակն է հայ ժողովուրդի կրթական գործին բարձրացման նպատակել: Այս նպատակին հասնելու համար պիտի կիրարկուին հետեւեալ միջոցները.

Ա. — Միութիւնը Ուսուցիչներու մշաւոր և բարոյական զարգացական համար պիտի կազմէ՝

ինքնազարգացման խմբակներ.

Անդամական կանոնաւոր պարբերական հաւաքումներ.

Ակումբներ.

Քննական և ուսումնասիրական պաշտօններ՝ մտաւայ և հեռաւոր վայրերու մէջ:

Բ. — Պիտի նպատէ Ուսուցիչ-ուսուցչուհիներու մասնագիտական պատրաստութեան, հաստատելով գրագարաններ և ընթերցարաններ:

Պիտի կազմէ գրացուցակներ հայ և օտար գիտական, մանկավարժական և հոգեբանական գիրքերու

ու պարբերականներու:

Պիտի կազմակերպէ դասախօսութիւններ, ամառնային և կիրակնօրեայ դասընթացքներ, փորձառական քննադատական և տիպար դասեր:

Յարաբերութիւն պիտի հաստատէ տեղական օտար ազգի և Եւրոպական ուսուցչական միութիւններու հետ:

Դեռ չատ մը կետեր կան, որոնք նշանակուած են մեր պաշտօնապէս ներկայացուցած ծրագրին մէջ:

Գ. — Պիտի աշխատի բարելաւել կրթական պաշտօնեաներու ցնցական եւ բնկերային վիճակը և ասոր համար թելադրութիւններ պիտի ընէ պատկանեալ մարմիններուն, որպէսզի.....

Անգամ լեւոն Յովհաննեսեան. — Կարծեմ բաւական է, իրագործելիք շատ գեղեցիկ բաներ կան այս ծրագրին մէջ, զոր պէտք է մանրամասնօրէն կարգալ և քննութեան առարկայ դարձնել. շնորհակալ եմք որ պարոնները մինչև հոս գալու բարեյօժարու. թիւնը ունեցած են. կ'առաջարկեմ մեր մէջէն երկու հոգի ընտրել և ծրագիր-կանոնագիրը անոնց ուսումնասիրութեան ենթարկել՝ յաջորդ ժողովին արդիւնքը կ'ստանանք և յետոյ կը վաւերացնենք:

Ասեմապետ. — Ո՞վ համաձայն է այս առաջարկին

Մնացեալ անդամներն. — Ամէնքս:

Ասեմապետ. — Պարոններ կարծիքեան և Յովհաննէսեան յարմար են այդ գործին:

Ինչո՞ւր միասին. — Այո՛, այո՛, անոնց կը յանձնենք:

Ասեմապետ. — Ուրեմն պարոն ուսուցիչներ կըր-

նաք մեկնիլ:

Ուսուցիչ Ներսէս Մաղափեան.— Պարո՛ն ատենապետ. կ'աղաչեմ մեր ամսականներն ալ նկատողութեան առնել, անոնց դանցումի մասին մեծ դժուարութիւն կը կրենք, որոշեալ ժամանակէն աւելի ուշ կը վճարին, որով չափազանց կը նեղուինք:

Ասեմապետ.— Լա՛ւ, ատոր մասին ալ կարգադրութիւն մը կ'ընենք:

(Ուսուցիչները կը մեկնին):

Ասեմապետ.— Այս ալ վերջացաւ, իրաւունք ունին մարդիկը, մեր թաղականներն ու հոգաբարձուները իրենց անձնական կարողութեան և քսակին վըրայ կը չափեն ամէն բան:

Ղեւոնդ Առաքեալեան.— Կուշտը ի՞նչ կը հասկնայ անօթիին վիճակէն, գրենք անմիջապէս որ անյապաղ ամէն ամսոյ սկիզբը վճարեն:

Քարսուղար Մեղրունի.— Տասնէհինգ բողոքագիր կայ այդ մասին, ձեր որոշման համաձայն իսկոյն կը գրեմ:

Ասեմապետ.— Կարծեմ օրակարգին չորրորդ մասըն է Պէյրութի Ազգ. վարժարանին Աշակերտական Միութեան ծրագիր-կանոնագիրը, ի՞նչ է արդեօք նրպատակը:

Ասեմապետ Վանէ Բագրատունի.— (Կը կարդայ)
Ա:— Երկսեռ աշակերտներուն միջև ընկերական սերտ կապ հաստատել:

Բ.— Ինքնադարգացման համար՝ աշակերտական գիրքերու յատուկ մատենադարան մը հաստատել:

Գ.— Օգնել վարժարանին կարօտ երկսեռ ուսանողներուն՝ գրենական անհրաժեշտ պիտոյք հայթայ-

թելով:

Մովսէս Կարնիկեան.— Ապրի՛ն, քաջալերել պէտք է, հաստատենք այս ծրագիր-կանոնագիրը և զոհու-նակութեան նամակ գրենք:

Մնացեալ անդամները.— Այո՛:

Ասեմապետ.— Վերջին օրակարգն է հոգաբարձուներու իրաւասութեան խնդիրը: Դժգոհութեան գիրքեր ներու իրաւասութեան խնդիրը: Դժգոհութեան գիրքեր կը հասնին թէ՛ հոգաբարձուք նիւթական մատակարարութեամբ զբաղելու տեղ այլ և այլ վայրերու մէջ ներքին խնդիրներու միջամտութեամբ կ'զբաղին և ասով կը թական գործը կը խանգարեն:

Ինչպէս դիտէք կը թական ծրագիր-կանոնագիրը Ուսումնական խորհուրդս խմբագրած և գործադրու-թեան գրած է: Միջամտութիւնները անտեղի են և ապօրինի, հոգաբարձուները հոգ բառնալու տեղ յաճախ հոգաբարձու կ'ըլլան, երբէք ներելու չէ:

Պողոս Սամուէլեան.— Ա՛խ, ի՞նչ օգուտ, եթէ ազգը ամբողջովին ազատած ըլլար և կը թական գործին ղեկը նախարարութեան յանձնուէր, այդպիսի անպատեհութիւններ չէին ծագէր: Հոգաբարձուներուն մէջ ամէն տեղ զարգացած և կարող դէմքեր չեն գտնուիր, դժբախտութիւն մըն է այս, սակայն ի՞նչ գրենք, գրենք ամէն կողմ որ իրենց գործը սահմանափակ է կամ լոկ վարժարանին մատակարարութիւններու գործադրութեան վրայ:

Մնացեալ անդամները.— Ճիշդ է, գրենք:

Ասեմապետ.— Ուրիշ խնդիր չի մնաց, ժողովը վերջացած է:

(ՎԱՐԱԳՈՅՐ)

ՏԵՍԱՐԱՆ Բ.

(Տեսարանը կը ներկայացնէ մանկապարտեզի դասարան մը, ուր եռոսանիի մը վրայ գետնուած է գրասխակ մը եւ երեք գրասեղաններու առջեւ նստած են կարմիր գոգնոցներով 9 սանիկներ: Մանկապարտեզականի՝ Օրիորդ Ասդիկ Նրեւանեան, ձեռքը սեղանի վրայ փոքր եւ նամես գրասեղանին ետք կը կենայ):

Օր. Ա. Նրեւանեան. — (դեպի ժողովուրդը). — Այս օր տեղեակ ընելու համար յարգելի ներկաներդ մեր փոքրիկներուն աւանդուած գրել-կարդալու դասին, պիտի ջանանք հրապարակային փորձ մը կատարել, զոր կը յուսամ զո՛հ պիտի թողու ամէնքդ և ձեզի հետ պիտի տանիք լաւ տպաւորութիւններ մանկավարժական նոր դրութիւններու կամ մեթոտներու մասին: Սակայն նախ քան այդ, ես կը կարծեմ թէ հարկ է քիչ մը ծանօթութիւններ տալ մանուկին մտաւոր կարողութիւններուն վրայ, որոնք մէն մի ծնողքի և պարտաճանաչ դաստիարակի ուշադրութեան առարկայ պէտք է դառնան: Արդ, ոեւէ բանաւոր էակ, որ կը ծնի, իր հետ կը բերէ հետեւեալ խիստ անհրաժեշտ և ֆիզիքայէս աշխատեցնելներէն, որոնց այսինչ կամ այնինչ մտաւոր ուժը դժբաղտաբար պակաս կ'ըլլայ և պէտք է շատ զօրեղ կամքով մը ռ համբերատար աշխատանքով զարգացնել: Այդ կարողութիւններն են.

Ըմբռնողական կամ սացողական կարողութիւն. — Միջոցներ. — Զգայարանքներ և գիտակցութիւն. — Ծանօթութիւն. — Իրականութեան, այսինքն ծանօթութիւն նիւթական իրերու, մարմիններուն, և ծա.

նօթութիւն աննիւթական գոյութեան մը, հողիին. Բ. — Պահպանութեան կարողութիւն —

Յիշողութիւն. — Յիշատակներ, վերյիշումներ (Réminiscences), գաղափարներու զուգաւորութիւն,

Գ. — Մտային գործունէութեան ձևեր կամ պատրաստութեան, այսինքն իմացական գործողութեան կարողութիւն. —

1. — Ուշադրութիւն. — Մտքի կեդրոնացումը առարկայի մը վրայ, խորհրդածութիւն (Réflexion), բաղդատութիւն, մտախոհութիւն (Méditation),

2. — Ընդհանրացում. — Կազմութիւն գաղափարի որ այլևս մէկ նիւթ կամ առարկայ չներկայացներ, այլ բազմութիւ առարկաներ՝ հասարակական բնութիւնով:

3. — Մտալերացում. — (Abstraction). — Նկատողութիւն յատկութեան մը, չնայելով առարկային կամ անոր միւս յատկութիւններուն:

4. — Դատողութիւն. — Անմիջական հաստատում (առանց միջանկեալ գաղափարի) թէ երկու գաղափարներ իրարու կը պատշաճին կամ ո՛չ:

5. — Տրամաբանութիւն կամ գիտողութիւն. — Նոյնպէս հաստատում մէկ կամ բազմութիւ միջանկեալ գաղափարներով:

6. — Երեակայութիւն. — Փորձառութեամբ ստացուած ծանօթութիւններու զուգադրութիւն, որ միտքը կը տանին հնարողութեան:

Դ. — Մարդուն յատուկ ղեկավարող գերագոյն կարողութիւն. — Բանականութիւն (Raison). — Իմա.

ցում կամ յղացում կարեորին, անհունին՝ կատար-
եալին և բնազանցական օրէնքներու, որոնք մարդս
կ'առաջնորդեն ճանաչումի կամ խելամուծեան:

Այս համառօտ տեղեկութիւնները տալէ յետոյ, անցնինք ուղղակի այն դասախօսութեանց դոր այս օր պիտի կատարենք մանկապարտէզին մէջ գրել-կար-դալ ուսանող նոր սանիկներուն. բայց, ատկէ առաջ պէտք է բացատրել թէ մինչեւ հիմա քանի մեթոտ-ներ կիրարկուած են այդ շատ կարեւոր դասը աւան-դելու համար:

Կար ժամանակ մը, ասկէ գրէթէ 60-70 տարի առաջ, որ մեր նախորդ սերունդը փայտէ ուղղանկիւնաձև պնակներու վրայ տղոց անուանումներու կամ հեգեղու վարժութիւններ ընել կ'ուտար. — Այբ, բէն, գիւմ, դա, եջ, զա, է, ըթ, թօ, ժէ, ինի, լիուն ևայլն, ինչ որ ընթերցանութեան առէն մեծ դժուարութիւն կը պատճառեր թէ՛ ուսանողներուն և թէ՛ ուսուցանողներուն. անկարելի էր բառ մը, մանաւանդ բազմավանկները զիւրութեամբ կարդալ:

Քիչ յետոյ ընտրուեցաւ նոր մեթոտ մը, այն է, փոխանակ այր, բէն, գիւմ ըսելու, անուանել ա, բը, գը, զը, ե, ղը, է, ը, թը, ժը, ի, լը, այսինքն իւրաքանչիւր բազմաձայնէ ետքը ձայնաւոր մը աւելցնել, սակայն նկատուեցաւ որ ա'յս ալ իր անպատեհու թիւնները ունի, մանաւանդ նմանաձայն կամ լծորդատառ գիրերուն մէջ, այնպէս որ գրեթէ անկարելի է գը, սը և փը, զը և բը, ղը, թը և տը, խը և ղը, ծը, ցը և ձը, հը և յը, չը և ջը. ոը և ըը գրերուն իս-

Կալան հնչու Թերը սորվեցնել:

Հեղեղում մասին մանկավարժները բաժնուեցան երկու խումբի: Ուսանք կը պնդէին թէ հնչումի հին ձեւը անհրաժեշտ է մանուկներուն համար, որպէսզի թէ՛ պարզ և թէ՛ բարդ գիրերուն ձեւերը լաւ մը գրոշմունի անոնց մտքին մէջ և թէ բառերու ուղղագրութեան հեշտութեամբ վարժուն:

Ուրիշներ կ'առարկէին թէ այս կարգին աշխատութիւն մը աւելորդ է և թէ վանկերու ու բառերու համադրական տեսողութեամբ մը կարելի է շուտով ընթերցանութեան վարժեցնել. իսկ ուղղագրութիւնը ժամանակի հարց է, երբ ատենը հասնի, տղան կրնայ քիչ մը ճիգով և ուշադրութեամբ ուսանիլ:

Կայ երրորդ գրութիւնս մը, որ վը գոչուի ինչպէս
նական մեթոտ: Ասոր ձեւն է, առանց հեգեիւտ կամ
կապելու, առնել գիրքը առանձնապէս և բաժնել ձայ-
նաւորները բաղաձայններէն, որոնց մասնաւոր անուն
տալու չէ և ոչ իսկ ծայրը ը ձայնաւորը աւելցնելու
է, այլ շուտով մը հարկ է հնչել ս ս ս, անիւի թա-
ւալումի մը ձայնով ո ո ո, ըղզիւնի ձայնով զ զ զ,
ֆ ֆ ֆ, վ վ վ, և այլն: Այսպէս ուրեմն պէտք է ար-
տասանել զ զ զա, ս ս ս, ֆ ֆ ֆէ, մինչև որ մանու-
կը վարժուի կ'արդաւու՝ առանց բաղաձայններու ձայ-
նը երկարելու:

Զարթուրեալ ժողովուրդը իրենց օգտակարութիւնը կը կորսնցնեն, երբ կարգը կ'ուզայ բազմազանի բառեր մէկ անգամով

հնչելու :

Վերջապէս, ձայնանմանական (Phonomique) կերպը ամենալաւ եւ օգտակար մեթոտն է մեր մատաղ մանուկները, վարժեցնելու, առանց տաղտուկի եւ յոգնութեան, տառերու եւ վանկերու որոշ եւ անսխալ արտասանութեան: Նոր գիրերու յաւելումով, յետոյ կը կարգադրենք նորանոր վանկեր եւ բառեր: Այսպէս փորձենք ուրեմն մեր սանիկներուն վերայ:

(Վարժունիին կը հրաւիրէ որ տրգաք գրասալսակին ձօս իր փոքր գան:

Վարժունիին. — Ըսէ նայիմ, Անահիտ, փոքր քոյր կամ եղբայր ունի՞ս:

Անահիտ. — Այո՛:

Վարժունի. — Ի՞նչ ձայն կը հանէ մայրիկդ երբ օրօրոցին մէջ կը քնացնէ:

Անահիտ. — Է՛է՛ է՛:

Վարժունիին. — Լա՛ւ, գրատախտակին վրայ գրենք է, ասոր ի՞նչ կ'ըսեն:

Բոլոր միասին. — Է՛՛՛:

Վարժունիին. — Գառնուկը ի՞նչպէս կը պոռայ:

Տղաք. — Մէ՛՛՛:

Վարժունիին. — Գրենք մէ. է էն առաջ քանի՞ գիր աւելցաւ:

Տղաք. — Մէկ:

Վարժունիին. — Ի՞նչպէս կը կարդանք:

Տղաք. — Մէ՛կ:

Վարժունիին. — Երբ որ ձեր մեծ մայրիկը ցուրտէն գողայ, ի՞նչ ձայն կը հանէ:

Վահե. — Մ՛ մ՛ մ՛ մ՛:

Վարժունիին. — (է գիրը գոցելով) Ուրեմն, այս գիրը ի՞նչ է:

Տղաք. — Մ՛ մ՛ մ՛:

Վարժունիին. — (մ գիրը գոցելով) Այս ի՞նչ է:

Տղաք. — Է:

Վարժունիին. — Երկուքը միասին:

Տղաք. — Մէ:

Վարժունիին. — Կ'ուզէ՞ք որ գիր մըն աւելցնեմ:

Տղաք. — Այո՛, օրիորդ:

Վարժունիին. — (տղայ մը մեկ կողմ փառելով). —

Այս քանի՞ հոգի է:

Տղաք. — Մէկ:

Վարժունիին. — Գրենք մէկ, մէկն քով քանի՞

գիր աւելցուցի:

Տղաք. — Մէկ:

Վարժունիին. — Ի՞նչ աւելցուցի:

Տղաք. — Կ:

Վարժունիին. — Լաւ միտք պահեցէք: (մեկին մ եւ կ գիրը գոցելով): Ի՞նչ է սա գիրը:

Տղաք. — Է:

Վահունիին. — Սադ տեսե՞ր էք, ի՞նչ ձայն կը հանէ:

Վահան. — Շ 2 2 2:

Վարժունիին. — Ասէք ամէնքդ 2 2 2:

Տղաք. — Շ 2 2 2 2 2:

Վարժունիին. — Է ինչ քով 2 կը դնեմ, ի՞նչ կ'ըլլայ:

Վարժունիին. — Է2:

Տղաք. — Է2:

Վարժուհին. — Յասմիկ, կարդայ տեսնամ, մինչև
 հոս ի՞նչ գրեցինք:
 Յասմիկ. — Մէկ էշ:
 Վարժուհին. — Էշը ի՞նչպէս կը գոայ:
 Յասմիկ. — Ա՛, ա՛, ա՛:
 Վարժուհին. — Ըսէք ա՛:
 Տղաք. — Ա՛, ա՛, ա՛, ա՛, ա՛:
 Վարժուհին. — Գրենք ա՛: Մէկին մէջ կ' ձայնը
 հանողը ո՞րն է:
 Զապիկ. — (մատուլը ցոյց տալով). — Այս է:
 Վարժուհին. — Հիմայ ա ին առջև կ' պիտի դնեմ,
 ի՞նչ կը կարգանք:
 Տղաք. — Կա՛:
 Վարժուհին. — Կարդացէք ամէնքդ:
 Տղաք. — Մէկ էշ կա՛:
 Վարժուհին. — Այսօր հինգ գիր սորվեցաք, ապ-
 րի՛ք, ելէք երթանք պարտէզը խաղանք: Վաղը նոր
 գիրեր պիտի ճանչնաք:

(Տղաք ուրախութեամբ կը մեկնին):

(Վ Ա Ր Ա Գ Ո Յ Ր)

ՏԵՍԱՐԱՆ Գ.

(Շարադրութեան իսկաւ դաս մը):

(Առակներ մը գրասխակին առջև, կալինը ձեռ-
 քը, կը պատրաստուի գրելու: Ուսուցիչը առաջին անգամ
 հարցումը կ'ուղղի անոր, բայց ամեն անգամ որ կը շը-
 փոքի, կը դառնայ ընկերներէն մեկուն: Կամ ամբողջ դա-
 սարանին):

Ուսուցիչ Նարիկեան. — Ըսէ տեսնեմ, տղա՛ս, ի՞նչ
 կուգայ ցերեկէն վերջը:

Արսաւես. — Գիշեր:

Ուսուցիչը. — Գրէ՛ տեսնեմ:

Արսաւես. — Ի՞նչ բան, պարո՞ն:

Ուսուցիչը. — Ի՞նչ որ ըսիր: Ի՞նչ ըսիր:

Արսաւես. — Գիշեր ըսի:

Ուսուցիչը. — Անշուշտ, բայց կատարեալ նախա-
 դասութիւն մը կազմէ՝ կրկնելով հարցումիս բառերը,
 կարծեմ ըսիր թէ ցերեկէն վերջը կուգայ գիշեր:

Արսաւես. — Այո՛, պարոն:

Ուսուցիչ. — Լա՛ւ, գրէ ըսածդ: (Առակները կը գրէ):

Ուսուցիչը. — Արշա՛կ, ի՞նչ կ'ուգայ գիշերէն ետքը:

Արսաւ. — Գիշերէն ետքը կ'ուգայ ցերեկ:

Ուսուցիչը. — (Արսաւեսին) Գրէ և երկու նախա-
 դասութիւնները միացուր եի բառով, ինչպէս կ'ընէս
 իօսած ատէն:

Արսաւես. — (Կը գրէ) Ցերեկէն վերջը կուգայ գի-
 շեր և գիշերէն վերջը կուգայ ցերեկ:

Ուսուցիչ. — Ե՛րբ կ'սկսի ցերեկը:

Արսաւես. — Երբ արեգակը կը ծագի:

Ուսուցիչ. — Լա՛ւ, բայց-չէս կրնար միայն ըսել
 երբ արեգակը կը ծագի, իմաստ չ'ունենար ատիկայ: Քիչ
 մը առաջուան պէս ամբողջ նախադասութիւն մը չի-
 նէ, որ իմաստ տայ և իմ հարցումիս բառերը անոր
 մէջ դասուին:

Արսաւես. — Ցերեկը կ'սկսի երբ արեգակը ծագի:

Ուսուցիչը. — Գրէ: Եւ ե՛րբ կը վերջանայ:

Արաւեսու. — Կը վերջանայ երբ արեգակը մարը կը
մտնէ :

Ուսուցիչը. — Քիչ մը առաջուան պէս երկու պա-
տասխաններդ միացուր «Լ» բառով և պիտի ունենաս :

Արաւեսու. — Յերէկը կ'սկսի երբ արեգակը կը ծա-
գի և կը վերջանայ երբ արեւը մարը կը մտնէ :

Ուսուցիչը. — Լա՛ւ, գրէ գրատախտակին վրայ :
(Ուրիշ աշակերտի մը) Վարդգէ՛ս, օրերը միշտ միեւնոյն
երկարութիւնը ունին :

Վարդգէս. — Բէ պարո՛ն :

Ուսուցիչ. — Ե՞րբ աւելի երկար են :

Վարդգէս. — Ամառը :

Ուսուցիչը. — Եւ ե՞րբ աւելի կարճ են :

Վարդգէս. — Ձմեռը :

Ուսուցիչը. — Շինէ հիմա նախադասութիւնդ :

Վարդգէս. — Օրերը շատ երկար են ամառը և կարճ
ձմեռը :

Ուսուցիչը. — (Արաւեսուին) --- Գրէ : Գիշերները
ի՞նչպէս են :

Արաւեսու. — Պարո՛ն, հակառակն են :

Ուսուցիչը. — Ի՞նչպէս, հակառակը :

Արաւեսու. — Այո՛, պարոն գիշերները շատ կարճ են
ամառը և երկար ձմեռը :

Ուսուցիչը. — Ձե՞ս կրնար միացնել երկու նախա-
դասութիւններդ և հակադրել իրարու :

Արաւեսու. — Կրնամ, պարո՛ն :

Ուսուցիչը. --- Ի՞նչպէս :

Արաւեսու. --- Երկուքին մէջտեղը ընդհակառակը

դնելով :

Ուսուցիչը. — Լա՛ւ, ըրէ :

Արաւեսու. — Օրերը շատ երկար են ամառը և կարճ
ձմեռը. ընդհակառակը, գիշերները աւելի երկար են
ձմեռ ատեն ու կարճ ամառը :

Ուսուցիչը. — Լա՛ւ: Պօղո՛ս (ուրիշ աշակերտի մը)
ի՞նչ կ'ընեն ցերեկը :

Պօղոս. — Կ'աշխատին :

Ուսուցիչը. — Ուրեմն, ցերեկը աշխատութեան ժա-
մանակ է :

Պօղոս. — Այո՛, պարո՛ն :

Ուսուցիչը. — Գիշերը ի՞նչ կ'ընեն :

Պօղոս. — Կը քնանան :

Ուսուցիչը. — Ուրեմն, գիշերը ժամանակ է . . .

Պօղոս. — Հանգիստի :

Ուսուցիչը. — Շատ աղէկ : հիմա այս երկու պա-
տասխաններով ամբողջ նախադասութիւն մը չինէ,
և դուն, Արտաշէ՛ս, գրէ :

Պօղոս. — Յերեկը կ'աշխատին և գիշերը կը քն-
նանան : Յերեկը աշխատութեան ժամանակ է ու գի-
շերը, ընդհակառակը, հանգիստի :

Ուսուցիչը. — Արտաշէս, արէ հիմա ինչ որ գրե-
ցիր գրատախտակին վրայ ու գնա՛ տեղդ : Մեր շինած
բոլոր նախադասութիւնները պիտի գրէք ձեր տե-
րակներուն մէջ և ես պիտի տեսնեմ : (Ուսուցիչը դիւ-
րացնելու համար աշակերտներուն աշխատքիւնը, եր-
բեմն կը կրկնէ վերոգրեալ հարցումները) :

Ուսուցիչը. — Ա. արտեցի՞ք պարտականութիւնն իդ :

Բոլորը միասին.--- Այո՛ :

Ուսուցիչը.--- Կարդա՛ տեսնեմ Սիրանուշ :

Սիրանուշ.--- Յերեկէն վերջը կ'ուզայ զիշեր և զիշերէն վերջը ցերեկ: Յերեկը կ'սկսի երբ արեւը կը ծագի և կը վերջանայ երբ արեւը մարը կը մտնէ :

Օրերը շատ երկար են ամառը և կարճ՝ ձմեռ ատեն ընդհակառակը, գիշերները շատ կարճ են ամառը և երկար ձմեռը :

Յերեկը կ'աշխատին և զիշերը կը քնանան. ուրիշն ցերեկը աշխատութեան ժամանակ է և զիշերը՝ հանգիստի ատեն :

Ուսուցիչը.--- Հաւաքեցէք ձեր տետրակները և յանձնեցէք ինձի, որպէսզի ուղղագրական սխալները ճշդեմ: Հիմայ ազատ էք, կրնաք պարտէզ երթալ քիչ մը ազատ օդ առնելու :

(ՎԱՐԱԳՈՅՐ)

ՏԵՍԱՐԱՆ Դ.

(Դաճակը կը հնչեցնէ քայերգ մը եւ 8-10 չափահաս աշակերտներ զլանիկներով մարմնամարզական զանազան շարժումներ կ'ընեն :

Ուսուցիչը կտուկ հրամաններով կամ նշաններով կը վարէ այդ շարժումները) :

ՎԱՐԱԳՈՅՐ

ՏԵՍԱՐԱՆ Ե.

Ա. Պ. Ա. Գ. Ա. Յ. ՈՒՍՈՒՅԻՉԸ

(Կենդանի պատկեր) Ուսուցիչը նստած է բարձր պատանդանի մը մեջեղը զետեղուած արողի մը վրայ եւ երկու սպիտակագգետս փոք օրիորդներ դալմնեպսակ մը կը բռնեն անոր զլիւռն վերէն : Աշակերտներ՝ պատանդանին շուրջը հաւաքուած՝ ձիթեցիկ եւ արմաւենիի ուսեր կը նուիրեն անոր: Կարմիր լոյս մը կը ցոլանայ այս տեսարանին ետեւը :

ՎԱՐԱԳՈՅՐ

ՎԵՐՁ

ԿԵԴՐՈՆԱՏԵՂԻ

«ՍԻՀՈՒՆ» մատենաշարի թատերական գիրքերու :

1. — ՏՐՈՎԱԴԱՅԻ ՀՐԴԵՀԸ (կատակախաղ
մէկ արար) Գին 3 Ֆր.
 2. — ԹՈՐՈՍ ԾԱՌԱՅ (կատակերգութիւն
երկու արար) Գին 3 Ֆր.
 3. — ՄԵՐ «ԱՄԱԹԷՅՐ»ՆԵՐԸ (բարոյա-
լից զաւեշտ երկու արար) Գին 4 Ֆր.
 4. — ՀԱՅ ԴՊՐՈՅԸ (մանկավարժական
շաւեշտալից թատերախաղ) Գին 5 Ֆր.
- Վերոգրեալ 4 թատերագիրքերը միասին գնողին
10 ֆր.ի կրնանք տալ փօստի ծախսն ալ մեր վրայ :

Դիմել հետեւեալ հասցէին.

ԳՐԱՏՈՒՆ Կ. ՏՕՆԻԿԵԱՆ

Rue Nahr, St. Michel — Beyrouth

Հեղինակին գործերը

- 1.— Les Arméniens dans leur pays (սպառաձ)
- 2.— Հայրենիքը եւ մեր բնական զինակիցները
- 3.— Արդի մանկավարժութիւնը եւ ուսուցիչները (հրատարակելի)
- 4.— Արածանի — Գրական հաւաքածոյ (« »)
- 5.— Պատերազմական յիշատակներ 1912—18 (« »)
- 6.— Ընդարձակ մանկավարժութիւն (« »)
- 7.— Կրիկիա զինադադարէն ետք (« »)
- 8.— Գիտութիւնը, հայ վարժարաններուն մէջ (բոլորովին նոր աշխատասիրութիւն, հրատարակելի մօտ օրէն):

ԿԵԴՐՈՆԱՏԵՂԻ

ԳՐԱՏՈՒՆ Կ. ՏՕՆԻԿԵԱՆ

Rue Nahr, St. Michel — Beyronth

ԳԻՆ 100 Լ. Գ.